

Združenie obcí „Mikroregión Čremošná“

**Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho
rozvoja obcí Mikroregiónu Čremošná
pre roky 2016 – 2022**

**ANALYTICKÁ ČASŤ – PRÍLOHA Č. 1
PROFIL – POPIS VÝVOJA A STAVU ÚZEMIA MIKROREGIÓNU
ČREMOŠNÁ**

Karpatský rozvojový inštitút, Košice

November, 2015

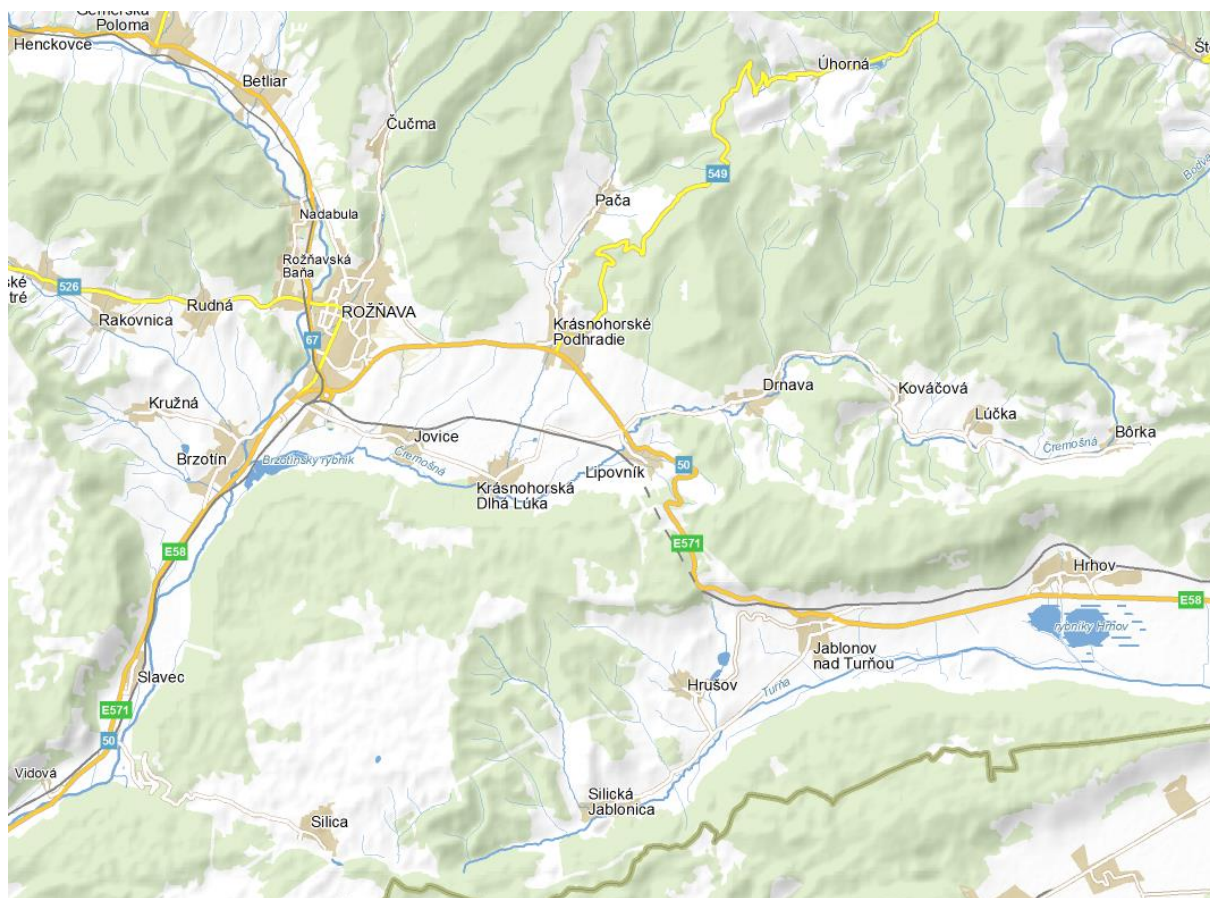
Obsah

1	ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA MIKROREGIÓNU A OBCÍ.....	3
1.1	Poloha a dostupnosť.....	4
1.2	Z histórie územia	6
1.3	Prírodné pomery	7
2	DEMOGRAFIA MIKROREGIÓNU ČREMOŠNÁ.....	11
2.1	Vekové zloženie obyvateľstva	13
2.2	Ostatné demografické charakteristiky obyvateľstva	14
3	EKONOMICKÝ ROZVOJ MIKROREGIÓNU A JEDNOTLIVÝCH OBCÍ.....	20
3.1	Trh práce	20
3.2	Podnikateľské prostredie a odvetvia hospodárstva.....	27
3.3	Potenciál pre rozvoj cestovného ruchu	33
4	TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA.....	43
4.1	Doprava a dopravná infraštruktúra.....	43
4.2	Vodné hospodárstvo.....	44
4.3	Energetické hospodárstvo.....	46
4.4	Odpadové hospodárstvo	47
4.5	Telekomunikácie.....	47
5	BÝVANIE.....	48
6	OBČIANSKA VYBAVENOSŤ A VEREJNÝ ŽIVOT.....	50
6.1	Vzdelávanie	50
6.2	Sociálna a zdravotná infraštruktúra a služby	52
6.3	Voľnočasové aktivity a spoločenský život	55
6.4	Správa, úrady a ostatné služby	59
7	ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A VEREJNÉ PRIESTRANSTVÁ.....	61
8	BEZPEČNOSŤ	62
	Zoznam tabuliek	63
	Zoznam obrázkov.....	64
	Použité zdroje.....	65

1 ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA MIKROREGIÓNU A OBCÍ

Mikroregión Čremošná sa nachádza v okrese Rožňava, v Košickom kraji. Je súčasťou regiónu Horný Gemer a v súčasnosti ho tvorí 13 obcí: **Bôrka, Brzotín, Čučma, Drnava, Jovice, Kováčová, Krásnohorská Dlhá Lúka, Krásnohorské Podhradie, Kružná, Lipovník, Lúčka, Pača a Silická Jablonica**. Názov nesie podľa riečky Čremošná (ľudovo aj Čermošná), ktorá preteká územím 8 obcí v združení (Bôrka, Lúčka, Kováčová, Drnava, Lipovník, Krásnohorská Dlhá Lúka, Jovice, Brzotín). V prirodzenom centre celého územia, v obci Lipovník, je terajšie sídlo mikroregiónu.

Obrázok 1: Mapa mikroregiónu Čremošná s riečkou Čremošná

Zdroj: <http://mapy.atlas.sk/>

Tabuľka 1: Základná charakteristika obcí Mikroregiónu Čremošná

	Prvá písomná zmienka z r.	Nadmorská výška, m n. m.	Celková výmera územia v km ²	Hustota obyvateľstva na km ²	Vzdialenosť od mesta Rožňava v km
Bôrka	1409	560	23,74	22,7	22
Brzotín	1242	262	20,57	25,8	4
Čučma	1300	447	11,7	4,52	4
Drnava	1364	376	26,90	51,2	11
Jovice	1352	294	10,08	113	6
Kováčová	1254	444	13,82	38,7	15

Krásnohorská Dlhá Lúka	1338	308	14,02	12,4	8
Krásnohorské Podhradie	1322	354	23,2	23,5	6
Kružná	1327	308	6,9	65,4	6
Lipovník	1364	360	12,72	56,4	8,5
Lúčka	1406	539	14,94	75,3	18
Pača	1338	418	25,58	70,2	8,5
Silická Jablonica	1386	246	25,57	7,59	23

Zdroj: ŠÚ SR, 2015 a <http://www.vzdialenosti.sk/>

1.1 Poloha a dostupnosť

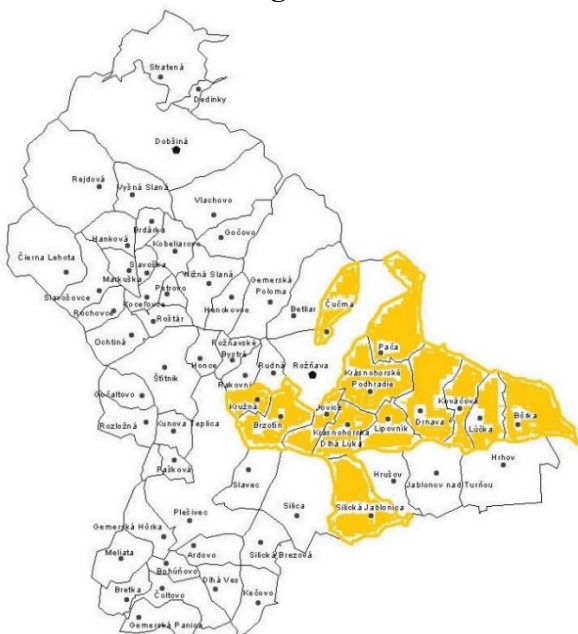
Mikroregión Čremošná je situovaný na juhu Východného Slovenska, na juhozápade Košického kraja, v juhovýchodnej časti okresu Rožňava. Susedí s okresom Košice – okolie, okresom Gelnica a Maďarskou republikou.

Obrázok 2: Okres Rožňava v SR

Zdroj: sk.wikipedia.org

Obrázok 3: Mikroregión Čremošná v okrese Rožňava

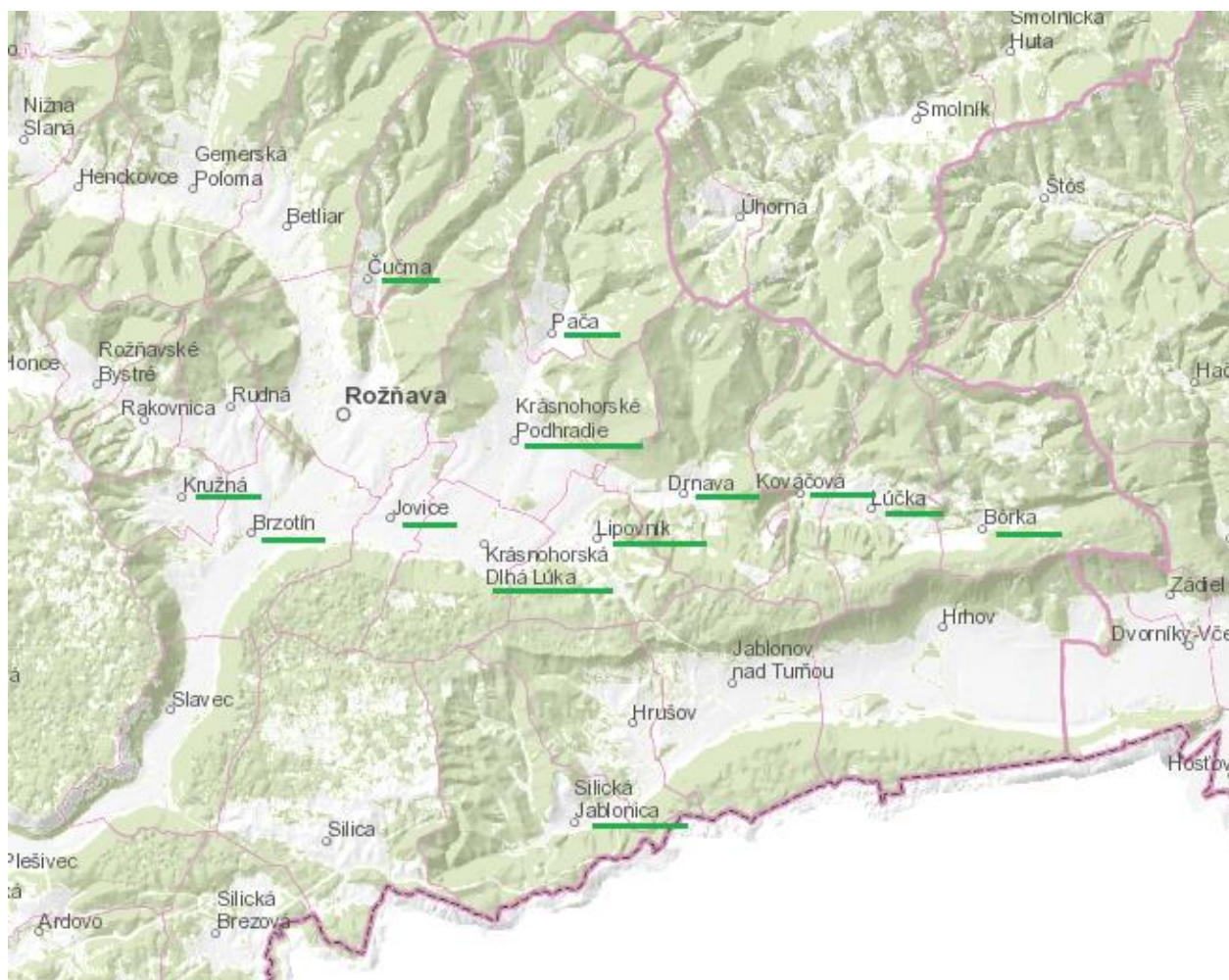

Zdroj: web.vucke.sk

Svojou polohou je mikroregión bezprostredne naviazaný na centrum okresu, mesto Rožňava. Územie mikroregiónu tvorí sieť vidieckych sídiel obkolesujúcich Rožňavu v bezprostrednom susedstve zo severu, východu a juhu. Územie mikroregiónu sa ďalej tiahne v predĺženom cípe smerom na východ údolím rieky Čremošná a na juh katastrom obce Silická Jablonica až k hraniciam s Maďarskou republikou, čím mikroregión nadobúda aj prihraničný charakter.

Najbližšie pri Rožňave sa nachádzajú obce Čučma a Brzotín, ktoré do roku 1990 boli integrovanou súčasťou mesta Rožňava. Najvzdialenejšími obcami mikroregiónu od okresného mesta sú obce Bôrka a Silická Jablonica.

Obrázok 4: Mapa mikroregiónu s vyznačenými hranicami katastrov obcí

Zdroj: <http://mapka.gku.sk>

Z hľadiska polohy jednotlivých sídiel ich môžeme charakterizovať ako obce pozdĺž, resp. v blízkosti (do 2,5 km) hlavného dopravného južného ťahu Bratislava – Košice (cesta I. triedy č. 50, ktorá je cestou európskeho významu) – obce Brzotín, Krásnohorské Podhradie, Lipovník; Jovice, Krásnohorská Dlhá Lúka, Drnava; alebo ako tzv. „koncevé“ obce – Kruzná, Čučma, Pača, Kováčová, Lúčka, Bôrka, Silická Jablonica. Čo sa týka dopravnej dostupnosti obcí mikroregiónu vo väzbe na mesto Rožňava, môžeme vymedziť 6 vetiev:

- Rožňava – Brzotín – Kruzná

- Rožňava – Jovice – Krásnohorská Dlhá Lúka
- Rožňava – Krásnohorské Podhradie – Pača
- Rožňava – Krásnohorské Podhradie – Drnava – Kováčová – Lúčka – Bôrka
- Rožňava – Krásnohorské Podhradie – Lipovník – Silická Jablonica
- Rožňava – Čučma

Vzdialenosť mikroregiónu od krajského mesta Košice a zároveň najbližšieho letiska je približne 70 km.

Územím mikroregiónu prechádza železničná trať Zvolen – Košice so stanicou v Rožňave (Brzotíne).

1.2 Z histórie územia

Územie mikroregiónu bolo v minulosti súčasťou **Gemerskej, Turnianskej** a neskôr **Gemersko-Malohontskej stolice**. Prvá písomná zmienka o Gemerskej stolici pochádza z roku 1209. Najstaršia písomná zmienka spomedzi všetkých obcí mikroregiónu, a rovnako aj všetkých obcí okresu, je o obci Brzotín, z roku 1242. Ide o pomerne starú osídlenú oblasť, čo dokazujú pozostatky, ktoré sa na území mikroregiónu našli aj zo starších dôb.

Tak ako celý región aj mikroregión Čremošná sa pýši bohatou históriou a množstvom zachovalých kultúrno-historických pamiatok. Život v tejto oblasti bol od historických počiatkov spätý s ťažbou a spracovaním nerastného bohatstva. **Rozvoj baníctva a spracovateľského priemyslu** umožnil aj rozkvet umenia a kultúrneho života, remesiel a vzdelanosti. Ich výsledkom sú mnohé kultúrne pamiatky, predovšetkým stredoveké kostoly s vysokou umeleckou hodnotou. Spomedzi obcí mikroregiónu hovoria historické zdroje o baníctve ako hlavnom zdroji obživy miestnych obyvateľov predovšetkým v obciach Bôrka, Brzotín, Čučma, Drnava, Jovice a Lúčka. Andrassyovské železiarne v obci Drnava patrili k najvýkonnejším v celom Uhorsku a boli v nich vyrobené aj kovové časti slávneho reťazového mosta v Budapešti. Štyri slovenské pece a štyri hámre boli v obci Brzotín, pec na tavenie železných v obci Lúčka a menšia železiareň bola v obci Bôrka. Obyvatelia obcí mikroregiónu sa ďalej živili najmä pastierstvom, poľnohospodárstvom, remeselnou výrobou, drevorubačstvom a pálením uhlia.

Oblasti mikroregiónu Čremošná, východne od Rožňavy, dominuje impozantný, pôvodne gotický **hrad Krásna Hôrka** na homolovitom kopci. Budovať ho začali **Mariássyovci** (vlastníci baní na Spiši) ako strážny hrad v prvej polovici 14. storočia na dôležitej obchodnej ceste vedúcej zo Sedmohradska cez Košice na Spiš a do Poľska. Potom sa však dostal do vlastníctva **Bebekovcov**, ktorí ho v dôsledku tureckého nebezpečenstva v polovici 16. storočia rozšírili a prebudovali na protitureckú pevnosť. Neskôr boli hradnými kapitánmi Andrassyovci. Tí získali hrad do vlastníctva v polovici 17. storočia, kedy sa stali dedičnými hlavnými županmi Gemeru a hrad sídlom Gemerskej stolice.

Andrassyovci pokračovali v rozširovaní hradu a vďaka mnohým úpravám vytvorili z Krásnej Hôrky honosné šľachtické sídlo; neskôr prebudovali hrad na účely rodového múzea.

Obrázok 5: Hrad Krásna Hôrka

Zdroj: Slovenské národné múzeum, www.snm.sk

Za obcou Krásnohorské Podhradie je Mauzóleum Andrássyovcov, ktoré postavili ako rodinnú kryptu na začiatku 20. storočia, a ktoré patrí medzi najhodnotnejšie pamiatky secesného umenia na Slovensku. Mauzóleum aj hrad Krásna Hôrka sú expozíciami múzea v Betliari. Po ničivom požiari z roku 2012, ktorý zničil takmer celú strechu, časť interiéru ako aj časť historických exponátov, prechádza hrad Krásna Hôrka v súčasnosti poslednou fázou rekonštrukcie.

Podľa historických analýz môžeme podľa príslušnosti k hradným panstvám rozdeliť obce mikroregiónu na obce, ktoré patrili k hradu Krásna Hôrka – Drnava, Jovice, Kováčová, Krásnohorská Dlhá Lúka, Krásnohorské Podhradie, Lipovník a Pača; prislúchali k turnianskemu hradnému panstvu – Bôrka, Lúčka, Silická Jablonica; boli súčasťou Brzotínskeho hradu – Brzotín, Kružná.

Obce mikroregiónu boli značne poznačené tureckými vpádmi a ich plienivou nadvládou. Mnohé z nich po ich odchode boli znova kolonizované a zakladané.

V rokoch 1939 až 1945 boli obce mikroregiónu pripojené k Maďarsku.

1.3 Prírodné pomery

Mikroregión Čremošná je súčasťou **Rožňavskej kotliny** a **Slovenského krasu** a ich styku s pohorím **Volovské vrchy** v Slovenskom rudohorí. Vyznačuje sa pestrou geologickou stavbou charakteristickou pre celý okres. Vo všeobecnosti možno mikroregión charakterizovať zo severu viac horským prostredím s väzbou na banícku históriu a pastierstvo, údolia riek v centrálnej časti sú úrodné a viaže sa na ne poľnohospodárska výroba, pričom juh je špecifický planinami. Sídla mikroregiónu sú prioritne viazané na územie Rožňavskej kotliny, pričom obce majú v svojich katastrach značné zastúpenie lesov. Kotlina vznikla na styku prevažne paleozoického rudohoria a mezozoického krasu. Prilahlá časť rudohoria, z prevažne prvohorných kryštallických hornín so zväčša hornatinovým reliéfom, patrí ku geologicky najpestrejším územiám na Slovensku, čo sa odzrkadľuje na bohatej baníckej histórii územia.

Obce mikroregiónu sa nachádzajú predovšetkým na hranici mimoriadne hodnotného prírodného prostredia, ktoré predstavuje pohorie Slovenský kras na slovensko-maďarskom pohraničí. Predstavujú tak vynikajúce východiská za krásami tohto vysoko atraktívneho prostredia. Slovenský kras je najväčším krasovým územím Slovenskej

republiky. Od roku 2002 je Slovenský kras národným parkom s výmerou 34 600 ha, s ochranným pásmom 11 700 ha. Na území mikroregiónu národný park zahŕňa štátne prírodné rezervácie

- **Brzotínske skaly,**
- **Drieňovec** – zasahujúca do obcí Drnava a Kováčová,
- **Sokolia skala** v Silickej Jablonici, ktorej súčasťou je aj Zbojnická jaskyňa, **Zádielska tiesňava** a
- **Havrania skala** v Bôrke;

ako aj národné prírodné pamiatky

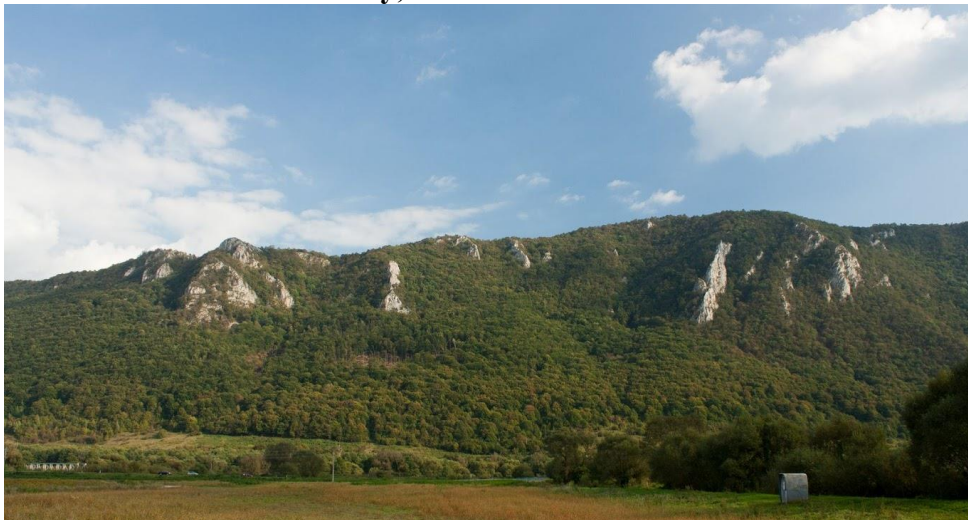
- **Snežná diera** v obci Bôrka a
- chránený prírodný výtvar **Krásnohorská jaskyňa** v obci Krásnohorská Dlhá Lúka;
- prírodnou pamiatkou je aj **Jovické rašelinisko**.

Obrázok 6: Drieňovec

Zdroj: Peter Misovic; <http://slovensky-kras.blogspot.sk>

Obrázok 7: Brzotínske skaly, Silická Planina

Zdroj: Peter Misovic; <http://slovensky-kras.blogspot.sk>

Slovenský kras je budovaný druhohornými vápencami a dolomitmi, ktoré sú rozdelené hlbokými kaňonmi riek, a pokrývajú ho prevažne listnaté lesy a borovicové porasty. Vyznačuje sa reliéfom krasových planín s bohatými povrchovými a podpovrchovými krasovými formami. Tvorí ho 7 planín, z ktorých do územia mikroregiónu zasahuje **Silická planina**, no hranice mikroregiónu siahajú až k Hornému vrchu a **Zádielskej**

planine na východe, **Dolnému vrchu** na juhu a **Plešiveckej planine** na západe. Tieto planiny sú posiate množstvom závrto, vyvieráčiek, jaskýň a priepastí. Atraktívne prírodné pamiatky – jaskyne Slovenského krasu (vrátane Krásnohorskej jaskyne) sú ako jediné na Slovensku od roku 1995 zaradené do Zoznamu svetového prírodného dedičstva UNESCO (spolu s jaskyňami Aggteleckého krasu) v rámci Sústavy NATURA 2000.

Obrázok 8: Krásnohorská jaskyňa a Silická ľadnica

Zdroj: Jaroslava Stankovič; www.krasnohorskajaskyna.sk a www.speleoaquanaut.cz

Svoje čaro tomuto krasovému územiu poskytuje aj **bohatá flóra a fauna**. Väčšinu územia národného parku pokrývajú listnaté lesy so zastúpením duba zimného, hrabu či buka. Rastie tam aj vzácna teplomilná flóra s endemickými prvkami (charakter stepného a lesostepného pásma) a viaceré horské druhy rastlín, často v blízkosti druhov veľmi náročných na teplo. Územie Slovenského krasu patrí k floristicky najbohatším oblastiam Slovenska. Rastie tu rumenica turnianská, kandík psí, klinček včasný peristý, áron alpský štíhly, poniklec otvorený, kosatec sibírsky, prvosenka holá, konvalinka voňavá, náprsník, zbehovec plazivý, náprsník veľkokvetný, zvonček sibírsky a horec jarný a ďalšie. Pestrosť živočíchov tvoria najmä nižšie skupiny. Žije tu 130 druhov mäkkýšov, 1500 druhov chrobákov, 1022 druhov motýľov. Z vtákov sa tu vyskytuje sokol rároh, včelár obyčajný, hadiar krátkoprstý, orol krikľavý, sova dlhochvostá, skaliar pestrý a ďalšie.

Do územia mikroregiónu zasahuje aj **Chránený areál Slaná** s účelom ochrany biotopu európskeho významu (jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy) a druhov európskeho významu (hlaváč bieloplutvý a mrena škrvnitá), ako aj Chránené vtáčie územie Slovenský kras. **Chránené vtáčie územie Slovenský kras** má celkovú rozlohu 43 860 ha a zahŕňa územie v katastroch až 9 obcí mikroregiónu – Bôrka, Brzotín, Jovice, Kováčová, Krásnohorská Dlhá Lúka, Kružná, Lipovník, Lúčka a Silická Jablonica. Jeho účelom je zabezpečenie priaznivého stavu biotopov druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov bociana čierneho, bučiaka trstového, d'atľa čierneho, d'atľa bielochrbtého, d'atľa prostredného, hadiara krátkoprstého, chriaštel'a bodkovaného, kane močiarnej, krutihlava hnedého, lelka lesného, muchárika bieločrného, muchárika červenohrdlého, orla krikľavého, penice jarabej, prepelice poľnej, skaliara pestrého, sokola rároha, sokola sťahovavého, sovy dlhochvostej,

strakoša červenochrbtého, škovránka stromového, včelára lesného, výra skalného, výrika lesného a žlty sivej a zabezpečenia podmienok ich prežitia a rozmnožovania. V obci Drnava rastie významný solitér – 700-ročný starý dub, ktorý nie je chránený a stará sa oň obec. **Chránený strom** sa nachádza v Joviciach – dub letný, duby letné v Krásnohorskom Podhradí a lipy malolisté v Kováčovej.

Územie mikroregiónu je z hydrologického hľadiska v svojom najužšom vymedzení viazané na tok **riečky Čremošná**, ktorá je ľavostranným prítokom **rieky Slaná**. Čremošná pramení na severnom okraji Slovenského krasu a preteká územím okresu Rožňava v celkovej dĺžke 29 km a vlieva sa do rieky Slaná za obcou Brzotín. V širšom ponímaní však územie charakterizuje pomerne hustá riečna sieť – najmä prítokov rieky Čremošná (napr. Pačiansky potok, Kružniansky potok, atď.), najväčšia rieka Slaná a jej ostatné prítoky, ako aj ďalší významnejší tok rieka Turňa. Nachádzajú sa tu aj **Blatný** (Kružná) a **Brzotínske rybníky**, ktoré slúžia na chovné účely. Územie nie je deficitné na pitnú vodu, prítok Slanej však je pomerne malý na prípadné rozsiahlejšie industriálne využitie.

Na území mikroregiónu sa nachádzajú **mokrade** národného – Rašelinisko pod cigánskou kolóniou v Krásnohorskom Podhradí, regionálneho – Blatný rybník v Kružnej a lokálneho významu – Rybník pod Blatným rybníkom v Kružnej.

Z klimatického hľadiska prevláda mierna a vlhká klíma Rožňavskej kotliny. V podhorských údoliach a vyvýšeninách je mierne chladná klíma, na juhu zas teplá. Najostrejšiu hranicu Rožňavskej kotliny vytvárajú na južnom okraji severné svahy Silickej planiny, kde sa prejavuje klimatická a vegetačná inverzia. Kotlina patrí k menej veterným územiám Slovenska. Popri prevládajúcom severnom prúdení, je registrované aj zastúpenie bezveternej situácie v roku, celkom 29%. Inverzné situácie sú v zimnom období pomerne časté (v priemere až 150 nočných a 50 celodenných inverzií).

Známe klimatické hodnoty platné pre obec Brzotín¹

- priemerná ročná teplota 10 °C
- priemerná teplota v januári -3 °C
- priemerná teplota apríl až september 16 °C
- priemerný úhrn zrážok apríl až september 400 mm
- priemerný úhrn zrážok za rok 30 mm
- počet dní so snehovou pokrývkou 60 - 80 dní
- priemerná výška snehovej pokrývky za rok 8 cm
- priemerný počet vykurovacích dní 220 – 240 dní
- priemerný počet letných dní 56 dní
- priemerný počet mrazových dní 122 dní

Z pôdnych typov sa v časti Slovenského Rudohoria vyskytujú najmä hnedé lesné pôdy kambizeme. Krasové oblasti pokrývajú rendziny. V kotline sa nachádzajú ilimerizované pôdy luvizeme a toky sprevádzajú nívne pôdy fluvizeme až hnedozeme.

¹ Zdroj: Územný plán obce Brzotín, 2008

2 DEMOGRAFIA MIKROREGIÓNU ČREMOŠNÁ

Mikroregión Čremošná mal k 31.12.2014 spolu **9 364 obyvateľov**, čo predstavuje necelých 15% obyvateľstva okresu Rožňava. Z hľadiska veľkosti jednotlivých obcí tvoria mikroregión:

- 2 väčšie obce s počtom obyvateľov nad 1 000: Krásnohorské Podhradie, Brzotín
- 6 obcí s počtom obyvateľov 500 – 999: Jovice, Krásnohorská Dlhá Lúka, Drnava, Čučma, Pača, Bôrka
- 2 obce s počtom obyvateľov do 200 – 499: Lipovník, Kružná
- 3 obce do 199 obyvateľov: Silická Jablonica, Lúčka, Kováčová

Pre mikroregión je charakteristická **nižšia hustota obyvateľstva** (40,76 obyv./km²) v porovnaní s okresom Rožňava (53,7 obyv./km²), ktorý už aj tak patrí medzi okresy s najnižšou hustotou obyvateľstva v rámci Košického kraja (118 obyv./km²); viď Tabuľka 1.

Tabuľka 2: Stav trvale bývajúceho obyvateľstva, k 31.12.

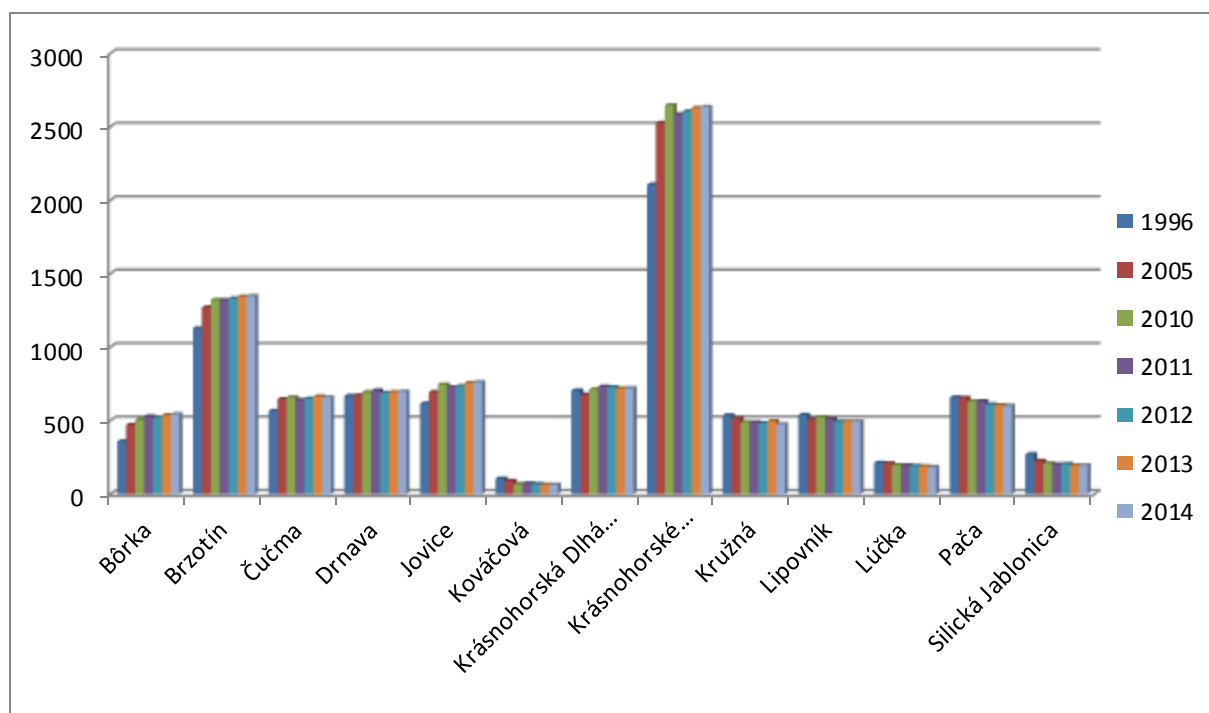
	1996	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Bôrka	357	470	504	528	519	535	543
Brzotín	1127	1269	1321	1319	1330	1343	1347
Čučma	565	644	657	640	649	663	657
Drnava	667	670	693	704	688	693	696
Jovice	614	693	744	725	734	756	761
Kováčová	103	89	67	72	67	63	62
Krásnohorská Dlhá Lúka	704	675	711	729	726	718	719
Krásnohorské Podhradie	2106	2525	2645	2584	2603	2628	2634
Kružná	534	515	488	487	481	495	475
Lipovník	537	507	523	510	492	492	493
Lúčka	211	207	196	193	190	187	183
Pača	657	653	629	631	609	604	600
Silická Jablonica	270	225	208	201	204	194	194
Mikroregión ČREMOŠNÁ	-	9142	9386	9323	9292	9371	9364

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

V porovnaní s rokom 2005 (9 142 obyvateľov, pri zjednodušenom uvažovaní o rovnakom zložení mikroregiónu ako je súčasné) sa počet obyvateľov mikroregiónu výraznejšie nezmenil – narástol o necelých 2,5 %. Z hľadiska vývoja miestnej populácie možno sledovať skôr **zastavenie poklesu a stabilizáciu** než rastúci trend.

Spomedzi jednotlivých obcí má za posledných 5 rokov mierne rastúci trend počet obyvateľov obce Bôrka, Brzotín, Drnava, Jovice, Krásnohorské Podhradie. Ako stabilizovaný možno nateraz hodnotiť vývoj počtu obyvateľov obce Čučma, a viac menej aj v obciach Krásnohorská Dlhá Lúka a Kružná. Klesajúci krátkodobý aj dlhodobejší trend, a tým aj charakter regresívneho sídla, vykazujú obce Kováčová, Lúčka, Pača a Silická Jablonica.

Obrázok 9: Stav trvale bývajúceho obyvateľstva k 31.12.

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Tabuľka 3: Prírastok a úbytok obyvateľstva za posledných 5 rokov

	Prírodný prírastok obyvateľstva (osoba)					Migračné saldo (osoba)					Celkový prírastok obyvateľstva (osoba)				
	2010 - 2014					2010 - 2014					2010 - 2014				
Bôrka	10	13	1	14	16	-4	7	-10	2	-8	6	20	-9	16	8
Brzotín	8	5	-7	0	2	-4	6	18	13	2	4	11	11	13	4
Čučma	3	-9	2	-5	-2	5	-5	7	19	-4	8	-14	9	14	-6
Drnava	7	5	3	2	7	-2	-8	-19	3	-4	5	-3	-16	5	3
Jovice	-1	4	3	8	-1	2	-5	6	14	6	1	-1	9	22	5
Kováčová	-2	-1	-3	-2	-2	2	-2	-2	-2	1	0	-3	-5	-4	-1
Krás. D. Lúka	0	5	-4	-2	1	7	0	1	-6	0	7	5	-3	-8	1
Krás. Podhradie	15	7	5	7	12	1	-8	14	18	-6	16	-1	19	25	6
Kružná	-3	-5	-4	-2	-5	-8	8	-2	16	-15	-11	3	-6	14	-20
Lipovník	2	4	-11	-10	0	-2	0	-7	10	1	0	4	-18	0	1
Lúčka	-3	0	-5	-2	-2	-3	3	2	-1	-2	-6	3	-3	-3	-4
Pača	-5	-2	-13	-2	1	-9	-6	-9	-3	-5	-14	-8	-22	-5	-4
Sil. Jablonica	-7	-4	0	-5	-2	-1	-2	3	-5	2	-8	-6	3	-10	0
Okres Rožňava	3	2	-31	-34	-57	-6	-56	42	123	2	-3	-54	11	157	-55

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Na základe hodnôt prírodného prírastku a migračného salda za posledných 5 rokov možno celkový prírastok v mikroregióne hodnotiť ako pozitívny (celkovo pribudlo 59

obyvateľov), pričom prirodzený prírastok bol takmer dvojnásobný oproti hodnote migračného salda. Jedná sa o opačný jav v porovnaní s celým okresom Rožňava, kde môžeme sledovať prirodzený úbytok aj zväčša negatívne migračné saldo.

Pozitívne hodnoty migračného salda majú najmä obce v bezprostrednej blízkosti mesta Rožňava – najmä Brzotín, Čučma, Jovice, Krásnohorské Podhradie a Lipovník, kde badať aj záujem o bývanie v obciach.

2.1 Vekové zloženie obyvateľstva

Vekovú štruktúru obyvateľstva mikroregiónu a jednotlivých obcí v roku 2014 charakterizuje nasledujúca tabuľka (Tabuľka 4). Počet obyvateľov mikroregiónu v predproduktívnom veku je 18,59%, v produktívnom veku 69,52% a poproduktívnom veku 11,89%.

Vekové zloženie obyvateľstva mikroregiónu je o niečo **priaznivejšie v prospech generácie do 14 rokov** v porovnaní s celým okresom, krajom aj SR. Najvýraznejšie zastúpenie vekovej skupiny do 14 rokov je v obciach Bôrka, Krásnohorské Podhradie, Jovice, Drnava a Brzotín.

Tabuľka 4: Vekové skupiny obyvateľstva, k 31.12.2014

	Počet obyvateľov vo vekových skupinách (osoba)			Veková skupina (v %)		
	0-14	15-64	65+	0-14	15-64	65+
Bôrka	193	313	37	35,54	57,64	6,81
Brzotín	260	930	157	19,30	69,04	11,66
Čučma	87	477	93	13,24	72,60	14,16
Drnava	139	470	87	19,97	67,53	12,50
Jovice	162	519	80	21,29	68,20	10,51
Kováčová	3	46	13	4,84	74,19	20,97
Krásnohorská Dlhá Lúka	96	518	105	13,35	72,04	14,60
Krásnohorské Podhradie	607	1 819	208	23,04	69,06	7,90
Kružná	47	353	75	9,89	74,32	15,79
Lipovník	58	340	95	11,76	68,97	19,27
Lúčka	16	130	37	8,74	71,04	20,22
Pača	64	446	90	10,67	74,33	15,00
Silická Jablonica	9	149	36	4,64	76,80	18,56
Mikroregión ČREMOŠNÁ	1 741	6 510	1 113	18,59	69,52	11,89
Okres Rožňava	10 516	44 333	8 028	16,72	70,51	12,77
Košický samosprávny kraj	136 768	556 890	101 907	17,19	70,00	12,81
SR	830 181	3 834 289	756 879	15,31	70,73	13,96

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Tabuľka 5: Vývoj vekového zloženia obyvateľstva mikroregiónu, k 31.12.

	Veková skupina (v %)
--	----------------------

Rok	0-14	15-64	65+
2012	19,07	69,45	11,48
2013	19,06	69,61	11,33
2014	18,59	69,52	11,89

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Vyššie percento predproduktívnej a nižšie percento zastúpenia poproduktívnej zložky v porovnaní s celým okresom, krajom aj SR sa odráža aj v **nižšej hodnote indexu starnutia**. Až v 8 obciach pritom index starnutia dosahuje hodnoty nad hranicou 100 bodov – najvýraznejšie v obciach Kováčová, Silická Jablonica a Lúčka, kde dlhodobo badať prirodzený úbytok obyvateľstva.

Na druhej strane, v porovnaní s okresom, krajom a SR, je v mikroregióne **vyššia miera ekonomického zaťaženia obyvateľstva** (43,84) v produktívnom veku neproduktívnou zložkou populácie (viď index ekonomického zaťaženia).

Tabuľka 6: Vybrané ukazovatele veku, k 31.12.2014

	Priemerný vek	Mediánový vek	Index starnutia	Index ekonomického zaťaženia
Bôrka	27,47	21,80	19,17	73,48
Brzotín	36,96	36,00	60,38	44,84
Čučma	40,63	39,60	106,90	37,74
Drnava	38,17	37,30	62,59	48,09
Jovice	36,77	36,50	49,38	46,63
Kováčová	49,21	47,50	433,33	34,78
Krásnohorská Dlhá Lúka	41,16	41,30	109,38	38,80
Krásnohorské Podhradie	33,88	31,90	34,27	44,80
Kružná	42,84	42,30	159,57	34,56
Lipovník	43,21	42,50	163,79	45,00
Lúčka	45,41	46,30	231,25	40,77
Pača	43,19	43,80	140,63	34,53
Silická Jablonica	47,25	48,40	400,00	30,20
Mikroregión ČREMOŠNÁ			63,93	43,84
Okres Rožňava	38,96	38,10	76,34	41,83
KSK	38,52	37,60	74,51	42,86
SR	39,87	39,00	91,17	41,39

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

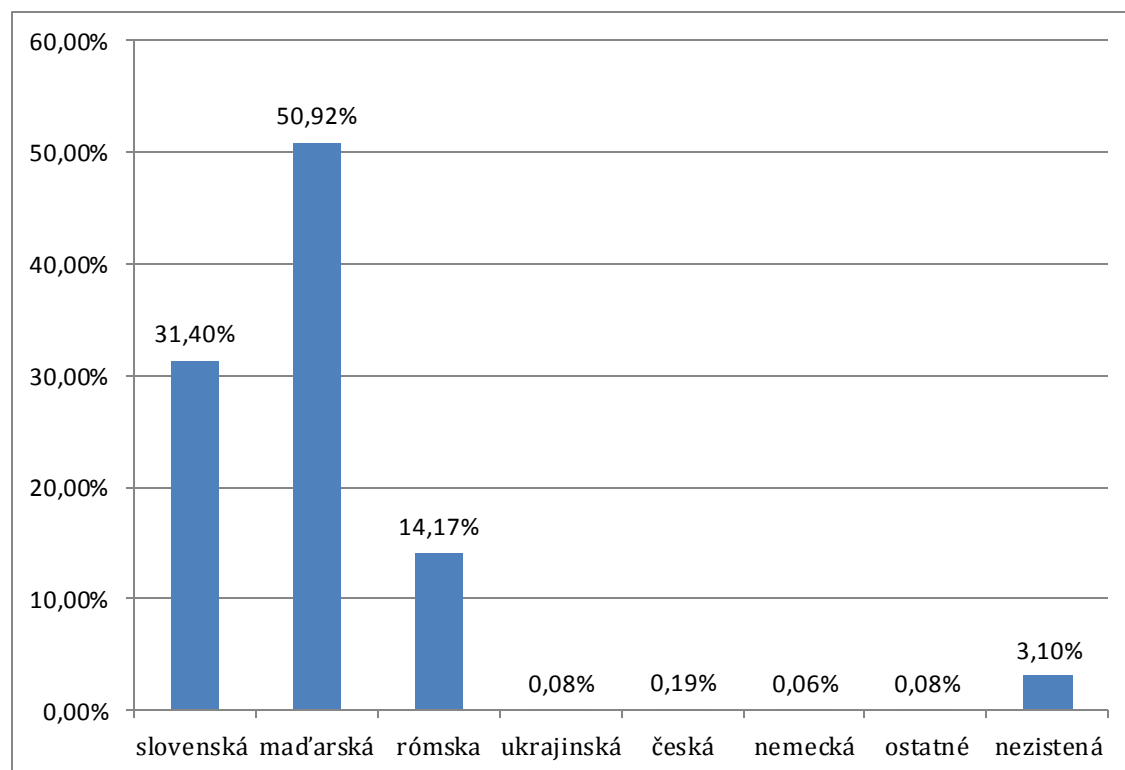
2.2 Ostatné demografické charakteristiky obyvateľstva

Územie mikroregiónu možno na základe výsledkov sčítania obyvateľov, domov a bytov (SODB z roku 2011) považovať až za **trojnárodnostné**. V priemere tu žije viac obyvateľov maďarskej a rómskej národnosti ako je priemer SR. Najviac je obyvateľov

maďarskej národnosti – 50,95%, slovenskej národnosti je 31,4 % obyvateľstva a 14,17% je rómskej národnosti².

S výnimkou obce Pača, kde je takmer 94% obyvateľstva slovenskej národnosti, žije v každej z obcí viac ako 30% obyvateľstva maďarskej národnosti. Najväčšie zastúpenie prevládajúceho obyvateľstva maďarskej národnosti je v obciach Silická Jablonica (viac ako 95%), Lúčka (takmer 84%), Kováčová, Krásnohorská Dlhá Lúka a Jovice (viac ako 75%).

Obrázok 10: Národnostné zloženie obyvateľstva

Zdroj: ŠÚ SR – SODB 2011

Tabuľka 7: Národnostné zloženie obyvateľstva

	Národnosť							
	slovenská	maďarská	rómska	ukrajinská	česká	nemecká	ostatné	nezistená
Bôrka	8,14%	31,59%	56,40%	0,00%	0,19%	0,19%	0,00%	3,49%
Brzotín	47,80%	42,17%	5,55%	0,00%	0,30%	0,08%	0,30%	3,80%
Čučma	57,06%	41,56%	0,31%	0,00%	0,31%	0,00%	0,00%	0,77%
Drnava	27,70%	67,90%	0,71%	0,00%	0,43%	0,00%	0,00%	3,27%
Jovice	17,91%	75,21%	2,89%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	3,99%
Kováčová	21,05%	77,63%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	1,32%
Krásnohorská	18,72%	76,09%	0,14%	0,27%	0,41%	0,00%	0,00%	4,37%

² Odhadovaný počet rómskeho obyvateľstva v okrese Rožňava je 20 – 24,99% (ŠUVADA, Martin. 2015. Rómovia v slovenských mestách. Bratislava: POMS, 2015. 168 s.); pričom o niečo vyšiu hodnotu ako počet obyvateľov mi kro regiónu hlásiacich sa k rómskej národnosti má percento obyvateľstva mikroregiónu, ktorých materinským jazykom je rómsky jazyk – 15,1% (viď Tabuľka 8).

Dlhá Lúka								
Krásnohorské Podhradie	21,28%	39,34%	35,11%	0,00%	0,12%	0,08%	0,00%	4,08%
Kružná	22,52%	74,38%	0,00%	0,41%	0,21%	0,00%	0,21%	2,27%
Lipovník	22,90%	74,56%	0,20%	0,59%	0,20%	0,20%	0,00%	1,37%
Lúčka	15,10%	83,85%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	1,04%
Pača	93,70%	1,42%	3,62%	0,00%	0,00%	0,16%	0,31%	0,79%
Silická Jablonica	3,94%	95,57%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,49%
Mikroregión ČREMOŠNÁ	31,40%	50,92%	14,17%	0,08%	0,19%	0,06%	0,08%	3,10%
SR	80,7%	8,5%	2,0%	0,1%	0,6%	0,1%	1%	7,0%

Zdroj: ŠÚ SR – SODB 2011

Najviac rómskeho obyvateľstva je v obciach Bôrka a Krásnohorské Podhradie. Početnejšie zastúpenie Rómov je aj v obciach Brzotín, Pača, Jovice a Drnava.³ Oveľa menšie v obciach Drnava a Čučma a prakticky absentuje takmer vo všetkých ostatných obciach. Vzhľadom na vývoj v tejto oblasti je možné z dlhodobého hľadiska predpokladať ďalšie prehĺbenie rozdelenia obcí mikroregiónu na základe etnicity (rómske a nerómske obce). Vystáva tak čoraz väčšia potreba zvyšovania sociálnej inklúzie a venovaniu sa špecifickým problémom tejto menšiny.

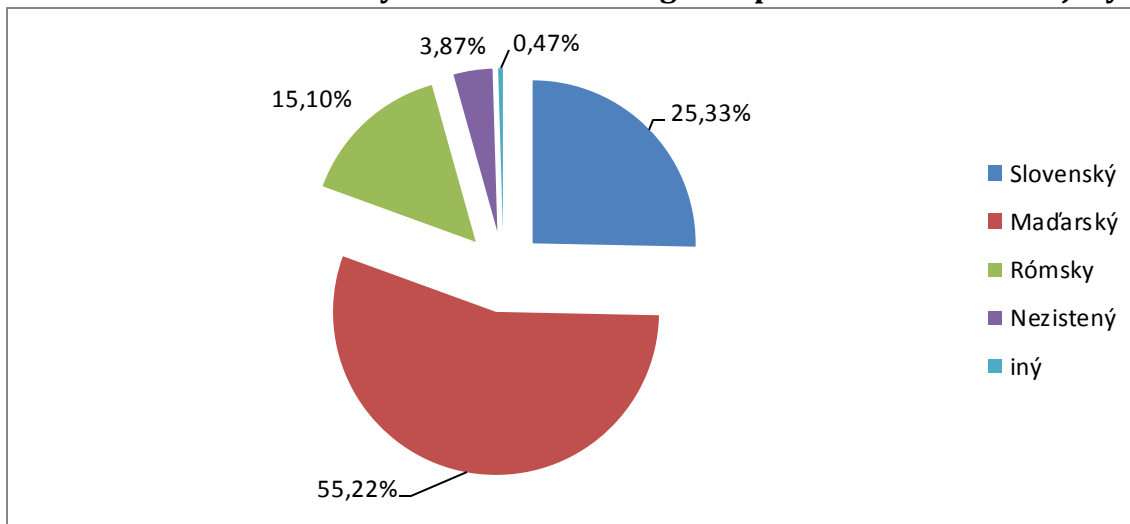
Tabuľka 8: Štruktúra obyvateľstva podľa materinského jazyka

	Materinský jazyk				
	Slovenský	Maďarsky	Rómsky	Nezistený	Iný
Bôrka	5,23%	30,62%	60,27%	3,68%	0,19%
Brzotín	34,65%	49,39%	10,87%	4,41%	0,68%
Čučma	49,08%	46,93%	2,30%	1,38%	0,31%
Drnava	18,89%	74,86%	1,28%	4,40%	0,57%
Jovice	14,19%	78,79%	0,14%	6,89%	0,00%
Kováčová	19,74%	78,95%	0,00%	1,32%	0,00%
Krásnohorská Dlhá Lúka	12,43%	81,69%	0,00%	4,78%	1,09%
Krásnohorské Podhradie	17,05%	43,03%	35,18%	4,54%	0,19%
Kružná	14,67%	81,61%	0,00%	3,31%	0,41%
Lipovník	16,63%	79,84%	0,00%	2,35%	1,17%
Lúčka	15,10%	83,85%	0,00%	1,04%	0,00%
Pača	92,13%	1,57%	3,62%	1,57%	1,10%
Silická Jablonica	3,45%	96,06%	0,00%	0,49%	0,00%
Mikroregión ČREMOŠNÁ	25,33%	55,22%	15,10%	3,87%	0,47%

Zdroj: ŠÚ SR – SODB 2011

³ Podľa odhadu starostov dokonca oveľa vyššie – napr. v obci Bôrka odhadom cca 75% Rómov, v obci Drnava cca 25%, Krásnohorské Podhradie viac ako 50% a pod.

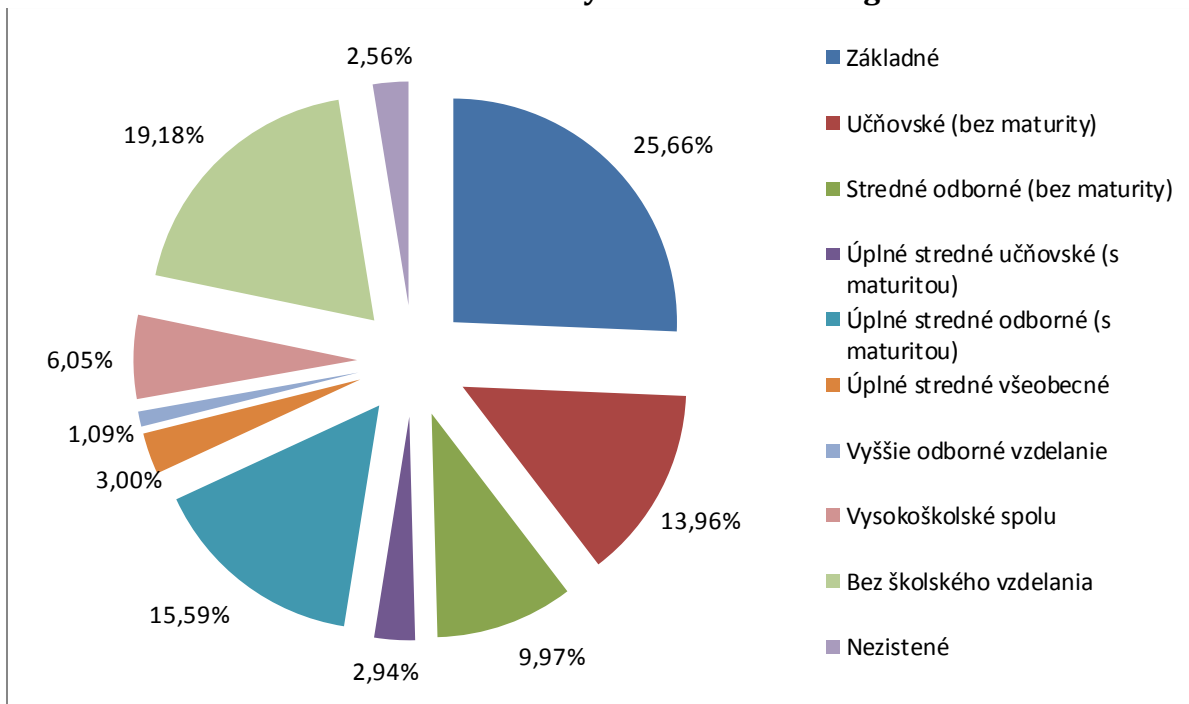
Obrázok 11: Štruktúra obyvateľstva mikroregiónu podľa materinského jazyka

Zdroj: ŠÚ SR – SODB 2011

Veľmi nepriaznivá (ak nie priam alarmujúca) je **vzdelanostná štruktúra** obyvateľstva mikroregiónu. Obyvatelia so základným vzdelaním a bez vzdelania predstavujú viac ako 45% populácie, pričom v drvivej väčšine sa jedná o príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít. Stredné odborné vzdelanie bez maturity (učňovské a stredné odborné spolu takmer 24%) prevažuje nad úplným stredným vzdelaním s maturitou (spolu učňovským, odborným aj všeobecným – 21,53%) a len 6% ľudí je vysokoškolsky vzdelaných. Schopní a vzdelaní mladí ľudia častokrát migrujú z obcí za pracovnými možnosťami mimo územie mikroregiónu aj celého okresu.

Obrázok 12: Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva mikroregiónu

Zdroj: ŠÚ SR – SODB 2011

Z hľadiska jednotlivých obcí je najnepriaznivejšia vzdelanostná štruktúra v obciach Bôrka – viac ako 75% obyvateľov; Krásnohorské Podhradie – viac ako polovica obyvateľov; Brzotín – takmer polovica obyvateľov **bez alebo len so základným vzdelaním**. Uvedené pritom jednoznačne koreluje s podielom obyvateľstva rómskej národnosti.

Vyšší ako priemerný podiel vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva za mikroregión majú obce Pača, Silická Jablonica, Lipovník, Krásnohorská Dlhá Lúka a Čučma. Priaznivejší podiel obyvateľstva so stredným odborným vzdelaním majú obce Silická Jablonica, Pača, Čučma, Lipovník, Krásnohorská Dlhá Lúka, Kováčová a Kružná.

Tabuľka 9: Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva mikroregiónu

Časť 1

	Bôrka	Brzotín	Čučma	Drnava	Jovice	Kováčová	Krásnohorská Dlhá Lúka
Základné	40,70%	28,88%	17,02%	24,86%	25,48%	28,95%	19,95%
Učňovské (bez maturity)	8,72%	14,13%	17,02%	17,47%	11,98%	14,47%	15,71%
Stredné odborné (bez maturity)	4,65%	10,26%	13,19%	8,95%	10,61%	19,74%	10,52%
Úplné stredné učňovské (s maturitou)	0,58%	3,12%	3,07%	2,98%	1,79%	0,00%	3,96%
Úplné stredné odborné (s maturitou)	6,01%	12,16%	21,47%	13,92%	15,29%	19,74%	20,22%
Úplné stredné všeobecné	1,36%	1,82%	3,68%	3,69%	2,62%	2,63%	3,96%
Vyššie odborné vzdelanie	0,19%	0,84%	1,23%	0,57%	1,93%	1,32%	1,91%
Vysokoškolské spolu	2,33%	5,24%	7,36%	3,98%	6,06%	5,26%	7,65%
Bez školského vzdelania	34,69%	19,60%	14,42%	20,03%	20,39%	7,89%	13,52%
Nezistené	0,78%	3,95%	1,53%	3,55%	3,86%	0,00%	2,60%

Časť 2

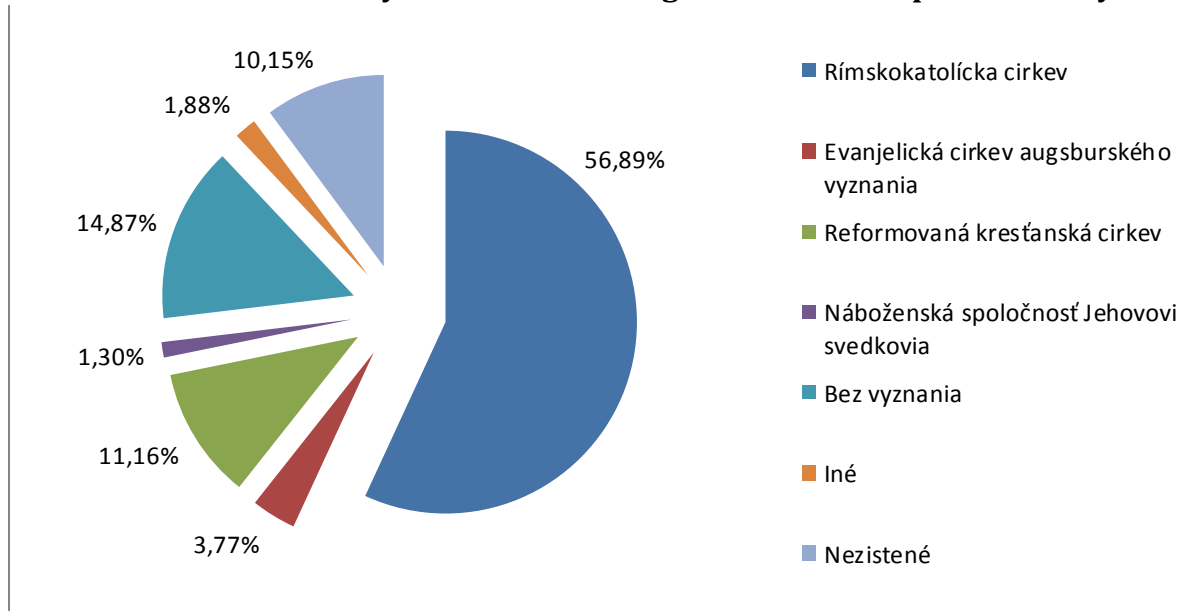
	Krásnohor. Podhradie	Kružná	Lipovník	Lúčka	Pača	Silická Jablonica	Mikroregión ČREMOŠNÁ
Základné	30,17%	18,80%	20,55%	25,52%	15,75%	20,20%	25,66%
Učňovské (bez maturity)	10,25%	19,21%	15,46%	23,44%	18,11%	13,30%	13,96%
Stredné odborné (bez maturity)	8,35%	15,70%	13,50%	9,90%	8,19%	10,34%	9,97%
Úplné stredné učňovské (s maturitou)	2,37%	3,93%	4,89%	3,65%	4,25%	3,94%	2,94%
Úplné stredné odborné (s maturitou)	12,39%	18,60%	20,55%	14,06%	23,94%	28,08%	15,59%
Úplné stredné všeobecné	2,64%	4,13%	4,31%	4,69%	2,36%	7,39%	3,00%

Vyššie odborné vzdelanie	1,17%	0,41%	1,37%	0,00%	1,57%	0,00%	1,09%
Vysokoškolské spolu	5,98%	3,72%	8,22%	4,69%	9,76%	8,87%	6,05%
Bez školského vzdelania	24,54%	12,60%	10,96%	9,90%	12,76%	6,90%	19,18%
Nezistené	2,14%	2,89%	0,20%	4,17%	3,31%	0,99%	2,56%

Zdroj: ŠÚ SR – SODB 2011

Podľa **vierovyznania** sa najviac obyvateľov mikroregiónu hlási k rímskokatolíckej cirkvi (takmer 57%), nasleduje skupina veriacich reformovanej kresťanskej cirkvi (viac ako 11%), nezistené (viac ako 10%) a evanjelická cirkev augsburského vyznania (necelé 4%). Takmer 15% je bez vyznania.

Obrázok 13: Štruktúra obyvateľstva mikroregiónu Čremošná podľa vierovyznania

Zdroj: ŠÚ SR – SODB 2011

Napriek tomu, že vekové zloženie obyvateľstva zaraďuje mikroregión medzi **stabilizované, mierne rastúce populácie**, je aj tento mierny rast však primárne ťahaný rastúcim počtom predovšetkým rómskeho obyvateľstva, ktoré tu má početné zastúpenie. Mikroregión sa tak následne vyznačuje aj nepriaznivou vzdelanostnou štruktúrou, kde pomaly polovica všetkých obyvateľov územia má buď len základné alebo dokonca žiadne vzdelanie. Dosiahnutie zmien vo forme postupného zvyšovania vzdelanostnej úrovne sa preto môže javiť ako kľúčový aspekt zlepšenia socio-ekonomickej situácie ako aj celkovej kvality života miestneho obyvateľstva.

3 EKONOMICKÝ ROZVOJ MIKROREGIÓNU A JEDNOTLIVÝCH OBCÍ

3.1 Trh práce

Okres Rožňava patrí dlhodobo k menej rozvinutým oblastiam Slovenska. Súčasný **stav miestnej ekonomiky** je veľmi nepriaznivý. Odzrkadľuje sa to v stave ponuky a dopytu po práci a má to nepriaznivé dôsledky na socio-ekonomickú situáciu obyvateľstva. Výrazne negatívna situácia v oblasti zamestnanosti je zapríčinená predovšetkým nedostatkom pracovných príležitostí a nízkou mierou investícií do tvorby nových. Podpisuje sa na tom aj výrazne zlá situácia v oblasti vzdelanosti obyvateľstva, nesúlad medzi ponukou pracovných miest a štruktúrou uchádzačov o zamestnanie, ako aj vidiecky ráz oblasti a nedostatočný rozvoj technickej infraštruktúry.

Z celkového počtu obyvateľov mikroregiónu predstavujú **evidovaní uchádzači o zamestnanie** 19,55%⁴ a v porovnaní s celým okresom (13,7%) je tento údaj takmer o tretinu vyšší. Súčasne podľa porovnania vekových skupín je v mikroregióne o niečo menej obyvateľstva v produktívnom veku. Dá sa preto predpokladať, že aj vykazované štatistiky týkajúce sa tak nezamestnanosti, či napríklad aj poberania sociálnych dávok, môžu za mikroregión dosahovať o niečo vyššie hodnoty ako sú hodnoty za celý okres.

Tabuľka 10: Počet evidovaných uchádzačov o zamestnanie spolu, k 31.12.

	1996	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Bôrka	77	94	115	132	149	144	130
Brzotín	51	273	298	322	322	311	300
Čučma	53	86	85	90	97	94	78
Drnava	81	92	105	116	117	104	108
Jovice	104	132	134	134	141	125	121
Kováčová	7	12	10	11	11	8	12
Krásnohorská Dlhá Lúka	70	103	103	109	116	91	102
Krásnohorské Podhradie	397	541	605	628	674	657	667
Kružná	72	93	64	80	91	77	85
Lipovník	43	55	78	76	78	76	78
Lúčka	22	40	42	56	53	44	52
Pača	53	67	82	78	65	57	61
Silická Jablonica	19	32	38	39	39	42	37
Mikroregión ČREMOŠNÁ	1049	1620	1759	1871	1953	1830	1831
Okres Rožňava	6 116	8 012	9 115	9 378	9 525	8 959	8 613

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Miera nezamestnanosti⁵ za celý okres pritom už dlhobojšie patrí medzi 4 najvyššie v SR a s hodnotou 22,38% ho radí na prvé miesto v rámci Košického kraja. Celkový počet uchádzačov o zamestnanie je 7 902; celkový počet ekonomicky aktívneho obyvateľstva za okres predstavuje 30 562 osôb. Takmer 44,5% je pritom uchádzačov o zamestnanie s neukončeným, základným a nižším stredným odborným vzdelaním a bežná 70% uchádzačov o zamestnanie v celom okrese predstavujú dlhodobo nezamestnaní.⁶ S

⁴ ŠÚ SR, k 31.12.2014; nejedná sa o disponibilnú pracovnú silu, ale o všetkých evidovaných nezamestnaných

⁵ Pomer počtu disponibilných uchádzačov o zamestnanie k celkovému počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov

⁶ Mesačná štatistika o počte a štruktúre uchádzačov o zamestnanie za mesiac september 2015, ÚPSVR

nízkym stupňom vzdelania, ktorý je pre toto územie charakteristický, tak úzko koreluje úroveň nezamestnanosti, a najmä dlhodobej nezamestnanosti.

Pre trhu práce v rámci celého okresu je tak charakteristický vysoký počet **ťažko zamestnateľných evidovaných uchádzačov o zamestnanie**. Patria sem dlhodobo a veľmi dlhodobo evidované nezamestnané osoby s nízkou úrovňou zručností a osoby s nízkou kvalifikáciou, ktorá nezodpovedá požiadavkám trhu práce, mladí ľudia vrátane absolventov, osoby so zdravotným postihnutím, starší občania. Značný podiel tejto skupiny v okrese aj mikroregiónne reprezentujú Rómovia. Prevažná väčšina týchto osôb je dlhodobo vylúčená z trhu práce, je odkázaná na dávky sociálnej pomoci a žije na hranici chudoby.

Podľa výsledkov sčítania obyvateľov, domov a bytov z roku 2011 predstavujú **osoby ekonomicky aktívne** 48,75% z celkového počtu obyvateľov mikroregiónu, pričom vyše 40% z nich tvoria nezamestnaní. Z ekonomicky aktívnych osôb (bez nezamestnaných) pritom až takmer 94% dochádza do zamestnania mimo svojej obce (najmä do okresného mesta Rožňava, ale aj krajského mesta Košice, či dokonca odchádzajú za prácou do vzdialenejších miest, prípadne do zahraničia), čo vyplýva z limitovaných možností pre zamestnanie, prípadne samozamestnanie v mieste bydliska.

Vyššia miera ekonomického zaťaženia obyvateľstva mikroregiónu v produktívnom veku neproduktívnou zložkou populácie sa odzrkadľuje aj v pomere závislých osôb k ekonomicky aktívnym osobám. Najvyššie hodnoty tohto ukazovateľa dosahujú obce Bôrka, Krásnohorské Podhradie a Jovice.

Tabuľka 11: Štruktúra obyvateľstva mikroregiónu podľa ekonomickej aktivity

Časť 1

	Osoby ekonomicky aktívne							vypomáhajúci členovia domácností v rodinných podnikoch	dochádza do zamestnania
	Spolu	%	z toho				nezamestnaní (v %)		
			osoby na materskej dovolenke	pracujúci dôchodcovia	nezamestnaní	nezamestnaní			
Bôrka	211	100	1	2	137	64,93		72	
Brzotín	656	100	9	7	340	51,83	8	296	
Čučma	357	100	3	12	102	28,57	5	238	
Drnava	342	100	10	3	146	42,69	1	182	
Jovice	363	100	5	8	157	43,25	1	194	
Kováčová	33	100	1	0	9	27,27		23	
Krásnohorská Dlhá Lúka	354	100	5	8	103	29,10	1	224	
Krásnohorské Podhradie	1 189	100	6	25	637	53,57	6	515	
Kružná	244	100	1	5	62	25,41	0	170	
Lipovník	257	100	4	5	83	32,30		163	
Lúčka	92	100	1	0	39	42,39	0	49	
Pača	339	100	2	7	84	24,78		249	
Silická Jablonica	108	100	1	0	27	25,00	1	78	
Mikroregión ČREMOŠNÁ	4 545		49	82	1 926	42,38	23	2 453	

Časť 2

	Osoby na rodič. dovolenke	Nepracujúci dôchodcovia	Ostatní nezávislí	Osoby závislé				Ostatní závislí, nezistení	Úhrn obyvateľstva	Narodení v obci bydliska	
				spolu	v tom					spolu	%
					deti do 16 rokov	študenti stredn. škôl	študenti VŠ				
Bôrka	11	62	6	204	190	12	2	22	516	394	76,4
Brzotín	28	249	8	317	270	41	6	58	1 316	715	54,3
Čučma	11	122	6	141	100	28	13	15	652	218	33,4
Drnava	13	146	3	184	153	26	5	16	704	429	60,9
Jovice	20	116	8	183	156	17	10	36	726	374	51,5
Kováčová	0	32	0	11	6	3	2	0	76	49	64,5
Krásnohorská Dlhá Lúka	20	159	8	166	104	38	24	25	732	334	45,6
Krásnohorské Podhradie	80	384	9	792	663	83	46	121	2 575	1 787	69,4
Kružná	6	117	7	90	67	17	6	20	484	298	61,6
Lipovník	9	144	0	89	59	21	9	12	511	291	56,9
Lúčka	3	53	2	33	21	7	5	9	192	94	49,0
Pača	7	133	2	127	87	28	12	27	635	406	63,9
Silická Jablonica	2	58	2	32	14	10	8	1	203	141	69,5
Mikroregión ČREMOŠNÁ	210	1 775	61	2 369	1 890	331	148	362	9 322	5 530	59,32

Zdroj: ŠÚ SR – SODB 2011

Zaujímavou skutočnosťou, mimo charakteristík ekonomickej aktivity obyvateľstva, je pomerne vysoké percento obyvateľov (takmer 60%), ktorí sa narodili v mieste svojho bydliska, čo do istej miery odráža jednak pocit lokálpatriotizmu miestneho obyvateľstva, no dá sa predpokladať, že v značnej miere je aj dôsledkom nepriaznivej socio-ekonomickej situácie a nedostatočných možností pre jej zlepšenie v rámci celého okresu, kedy kľúčovým pre ľudí sa stáva už vybudované rodinné zázemie (často práve z dôvodu spoločného, viacgeneračného bývania a spolupodieľania sa na výdavkoch na bývanie, energie či stravu).

Podľa **odvetví ekonomickej činnosti** je v rámci mikroregiónu najviac ekonomicky aktívneho obyvateľstva (EAO⁷) v odvetviach Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie, Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov, Vzdelávanie, Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov, Zdravotníctvo a Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace.

⁷ EAO sú ekonomicky aktívne osoby v danej obci podľa výsledkov sčítania obyvateľov, domov a bytov z roku 2011, teda vrátane nezamestnaných

Tabuľka 12: Hlavné odvetvia ekonomickej činnosti podľa počtu EAO v jednotlivých obciach mikroregiónu

Časť 1

Bôrka			Brzotín		
P. č.	Odvetvie ekonomickej činnosti	EAO	P. č.	Odvetvie ekonomickej činnosti	EAO
1	Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	41	1	Nezistené	79
2	Nezistené	27	2	Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov	48
3	Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov	15	3	Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	40
4	Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	12	4	Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	37
5	Zdravotníctvo	10	5	Vzdelávanie	35
	Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace	10	6	Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace	29
6	Výstavba budov	9	7	Špecializované stavebné práce	27
7	Špecializované stavebné práce	8	8	Výroba odevov	24
8	Pozemná doprava a doprava potrubím	7	9	Zdravotníctvo	21
	Výroba potravín	7		Výroba kovových konštrukcií okrem strojov a zariadení	21
	Vzdelávanie	7	10	Výroba potravín	19
9	Výroba odevov	6			
10	Lesníctvo a ťažba dreva	5			
	Výroba elektrických zariadení	5			

Časť 2

Čučma			Drnava		
P. č.	Odvetvie ekonomickej činnosti	EAO	P. č.	Odvetvie ekonomickej činnosti	EAO
1	Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	36	1	Nezistené	39
2	Nezistené	29	2	Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	25
3	Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	22	3	Vzdelávanie	23
4	Vzdelávanie	20	4	Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace	20
5	Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov	19	5	Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov	19
6	Zdravotníctvo	18	6	Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	16
7	Špecializované stavebné práce	16	7	Zdravotníctvo	14
8	Výroba odevov	13	8	Pozemná doprava a doprava potrubím	13
9	Výroba strojov a zariadení i. n.	10	9	Výroba odevov	12
	Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace	10	10	Výroba potravín	10
10	Skladové a pomocné činnosti v doprave	9		Výroba kovových konštrukcií okrem strojov a zariadení	10

Časť 3

Jovice			Kováčová		
P. č.	Odvetvie ekonomickej činnosti	EAO	P. č.	Odvetvie ekonomickej činnosti	EAO
1	Nezistené	40	1	Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	6
2	Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	31	2	Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	3
3	Zdravotníctvo	28		Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov	3
4	Špecializované stavebné práce	26		Pozemná doprava a doprava potrubím	3
5	Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov	22	3	Lesníctvo a ťažba dreva	2
6	Výroba potravín	20		Výroba odevov	2
7	Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	18		Výstavba budov	2
8	Výstavba budov	17			
9	Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace	15			
10	Vzdelávanie	11			
	Výroba odevov	11			

Časť 4

Krásnohorská Dlhá Lúka			Krásnohorské Podhradie		
P. č.	Odvetvie ekonomickej činnosti	EAO	P. č.	Odvetvie ekonomickej činnosti	EAO
1	Pozemná doprava a doprava potrubím	31	1	Nezistené	159
2	Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	29	2	Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov	102
3	Vzdelávanie	23	3	Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	76
4	Zdravotníctvo	21	4	Vzdelávanie	72
	Nezistené	21	5	Špecializované stavebné práce	63
5	Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov	18	6	Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace	57
	Výstavba budov	18	7	Pozemná doprava a doprava potrubím	48
6	Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace	17	8	Zdravotníctvo	44
	Výroba potravín	17	9	Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	40
7	Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	15	10	Výroba odevov	35
8	Lesníctvo a ťažba dreva	14			
9	Výroba odevov	13			
10	Výroba kovových konštrukcií okrem strojov a zariadení	9			
	Sociálna práca bez ubytovania	9			

Časť 5

Kružná			Lipovník		
P. č.	Odvetvie ekonomickej činnosti	EAO	P. č.	Odvetvie ekonomickej činnosti	EAO
1	Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov	25	1	Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov	24
2	Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	24	2	Pozemná doprava a doprava potrubím	22
3	Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	18	3	Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	21
4	Nezistené	15	4	Veľkoobchod a maloobchod a oprava motorových vozidiel a motocyklov	16
5	Výroba kovových konštrukcií okrem strojov a zariadení	13	5	Nezistené	13
6	Pozemná doprava a doprava potrubím	12	6	Zdravotníctvo	11
	Zdravotníctvo	12	7	Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	10
7	Výroba odevov	9		Vzdelávanie	10
	Výstavba budov	9	8	Výroba potravín	9
8	Výroba nábytku	8	9	Špecializované stavebné práce	8
9	Výroba motorových vozidiel, návesov a prívosov	7		Činnosti reštaurácií a pohostinstiev	8
	Špecializované stavebné práce	7	10	Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace	7
	Činnosti reštaurácií a pohostinstiev	7		Výstavba budov	7
	Vzdelávanie	7		Inžinierske stavby	7
10	Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace	5			
	Sociálna práca bez ubytovania	5			

Časť 6

Lúčka			Pača		
P. č.	Odvetvie ekonomickej činnosti	EAO	P. č.	Odvetvie ekonomickej činnosti	EAO
1	Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace	10	1	Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	39
	Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	10	2	Zdravotníctvo	26
2	Veľkoobchod a maloobchod a oprava motorových vozidiel a motocyklov	9	3	Vzdelávanie	22
3	Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov	7	4	Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	20
4	Zdravotníctvo	6		Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov	20
5	Výroba odevov	5	5	Špecializované stavebné práce	17
	Nezistené	5	6	Lesníctvo a ťažba dreva	16
6	Lesníctvo a ťažba dreva	3		Pozemná doprava a doprava potrubím	16
	Výroba ostatných nekovových minerálnych výrobkov	3	7	Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace	13
	Výstavba budov	3	8	Výroba odevov	12
	Činnosti reštaurácií a pohostinstiev	3		Nezistené	12
	Vzdelávanie	3	9	Inžinierske stavby	9
7	Výroba potravín	2	10	Výstavba budov	8

	Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	2		
	Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	2		
	Poistenie, zaistenie a dôchodkové zabezpečenie okrem povinného sociálneho poistenia	2		
	Starostlivosť v pobytových zariadeniach (rezidenčná starostlivosť)	2		

Časť 7

Silická Jablonica		
P. č.	Odvetvie ekonomickej činnosti	EAO
1	Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov	18
2	Pozemná doprava a doprava potrubím	16
3	Výroba ostatných nekovových minerálnych výrobkov	10
4	Lesníctvo a ťažba dreva	9
5	Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace	6
6	Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	5
7	Výroba kovových konštrukcií okrem strojov a zariadení	4
	Špecializované stavebné práce	4
	Bezpečnostné a pátracie služby	4
	Vzdelávanie	4
8	Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	3
	Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	3
	Zdravotníctvo	3
	Činnosti členských organizácií	3

Zdroj: ŠÚ SR – SODB 2011

V dôsledku vysokej nezamestnanosti, nízkej mzdy⁸ a vyššej miery ekonomickej závislosti obyvateľstva sa mikroregión, tak ako celý okres radí medzi oblasti **vysoko ohrozené chudobou**. Vysoký podiel rómskeho obyvateľstva žijúceho v zlých materiálnych podmienkach a viacdetné domácnosti sú odkázané na poberanie dávok v hmotnej núdzi. Podiel obyvateľov v **hmotnej núdzi**⁹ je v okrese Rožňava dlhodobo vysoký. Za september 2015 dosiahol hodnotu 15,43% – tretí najvyšší v SR, pričom v celej SR predstavuje tento podiel 4,63% a v Košickom kraji 8,59%.

⁸ V okrese Rožňava bol v roku 2015, podľa zistení portálu Platy.sk k 23.4.2015, priemerný hrubý mesačný plat o 202 eur nižší ako celoslovenský priemer (927 EUR), teda 725 EUR.

⁹ Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny definuje hmotnú núdzu ako stav, keď príjem členov domácnosti nedosahuje sumy životného minima ustanovené osobitným predpisom a členovia domácnosti si nevedia alebo nemôžu prácou, výkonom vlastníckeho práva alebo iného práva k majetku a uplatnením nárokov zabezpečiť príjem alebo zvýšiť príjem. Základné životné podmienky na účely tohto zákona sú jedno teplé jedlo denne, nevyhnutné ošatenie a prístrešie.

Obce v tomto smere aktívne spolupracujú s úradmi práce pri aplikácii nástrojov aktívnej politiky trhu práce a využívajú najmä aktivačných činností formou menších obecných prác. Doteraz žiadna z obcí nemá zriadený obecný sociálny podnik, ktorý predstavuje možný účinný nástroj napríklad na riešenie problému nezamestnanosti znevýhodnených skupín najmä v prostredí malých samospráv v málo rozvinutých územiach.

Tabuľka 13: Osoby v hmotnej núdzi

P. č.	SR/Okres/Kraj	Počet poberateľov PHN so spoločne posudzovanými osobami	Počet obyvateľov k 31.12.2014	Podiel osôb v HN z počtu obyv. v %
	SR	251 029	5 421 349	4,63
1	Revúca	7 326	40 205	18,22
2	Rimavská Sobota	15 070	84 752	17,78
3	Rožňava	9 701	62 877	15,43
4	Kežmarok	9 643	72 570	13,29
1	Košický kraj	68 349	795 565	8,59
2	Banskobystrický kraj	52 957	655 359	8,08
3	Prešovský kraj	64 978	819 977	7,92

Zdroj: UPSVR – sociálne dávky, september 2015

3.2 Podnikateľské prostredie a odvetvia hospodárstva

Charakter súčasnej **hospodárskej štruktúry** celého okresu je nevyhovujúci. Priemysel, v nadväznosti na historickú priemyselnú základňu, sa formoval a zameriaval na využitie surovínových zdrojov. Rozvinutý bol predovšetkým banský, ťažobný, spracovateľský, strojársky, papierenský, textilný a potravinársky. Rozvoj veľkoobchodu, maloobchodu a služieb je limitovaný potrebami a kúpyschopnosťou miestneho obyvateľstva. Poľnohospodárstvo sa vyznačuje nízkou intenzitou a produktivitou výroby.

Zastúpenie významnejších ekonomických subjektov a väčších zamestnávateľov je nízke. Existujúce podmienky (predovšetkým kvalita a rozvoj technickej, najmä dopravnej, infraštruktúry) ako aj charakter miestnych zdrojov (predovšetkým kvalita disponibilnej pracovnej sily) nie sú zaujímavé pre naštartovanie a rozvoj podnikateľských aktivít v území. Kompletnú infraštruktúru pre potenciálnych investorov poskytuje priemyselný park v Brzotíne, ktorý má podmienky pre ďalšie rozširovanie, no nemá naplnenú ani súčasnú kapacitu. Možnosti obcí v oblasti **podpory miestneho podnikania** sú limitované – niektoré obce poskytujú, prípadne vedľa ešte poskytnúť pozemky a budovy, inde sa zameriavajú skôr na promptnosť pri riešení úradných záležitostí. Nedostatok pozemkov vo vlastníctve obcí a problémy s ich vysporiadaním však viacerí starostovia vnímajú ako jednu z hlavných bariér pre ich ďalší rozvoj – tak rozširovanie ako aj možnú podporu podnikania.

Na území mikroregiónu je k 31.12.2014 registrovaných 559 **podnikateľských subjektov**, čo predstavuje viac ako 12% z celkového počtu podnikateľských subjektov v okrese Rožňava. Z tohto je 113 ziskových podnikov, 90 neziskových a 356 podnikateľov fyzických osôb živnostníkov, z ktorých je 323 živnostníkov, 23 vykonáva

slobodné povolania a 10 činnosť samostatne hospodáriacich roľníkov. Rastúci trend vývoja počtu podnikateľských subjektov je daný rastúcim počtom právnických osôb, pričom počet živnostníkov a samostatne hospodáriacich roľníkov klesá.

Tabuľka 14: Počet právnických osôb, k 31.12.2014

Časť 1

	Právnické osoby spolu					
	2004	2010	2011	2012	2013	2014
Bôrka	5	5	5	5	5	5
Brzotín	25	42	47	51	55	57
Drnava	2	7	8	9	9	12
Čučma	5	12	11	12	12	15
Jovice	5	11	16	17	15	17
Kováčová	2	3	3	3	3	3
Krásnohorská Dlhá Lúka	6	13	15	15	15	15
Krásnohorské Podhradie	19	23	23	26	28	30
Kružná	5	9	8	8	8	10
Lipovník	6	7	7	9	10	12
Lúčka, okres Rožňava	2	3	3	5	5	7
Pača	5	10	9	11	12	12
Silická Jablonica	5	9	9	8	8	8
Mikroregión ČREMOŠNÁ	92	154	164	179	185	203
Okres Rožňava	875	1324	1386	1460	1535	1656

Časť 2

	Právnické osoby ziskové						Právnické osoby neziskové					
	2004	2010	2011	2012	2013	2014	2004	2010	2011	2012	2013	2014
Bôrka	4	4	4	4	4	4	1	1	1	1	1	1
Brzotín	7	13	15	16	16	16	18	29	32	35	39	41
Drnava	2	4	5	6	6	7	0	3	3	3	3	5
Čučma	3	4	4	4	4	6	2	8	7	8	8	9
Jovice	2	6	7	8	8	8	3	5	9	9	7	9
Kováčová	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2
Krásnohorská Dlhá Lúka	3	10	10	10	10	10	3	3	5	5	5	5
Krásnohorské Podhradie	9	13	14	15	16	16	10	10	9	11	12	14
Kružná	4	5	4	4	3	3	1	4	4	4	5	7
Lipovník	5	5	5	6	7	7	1	2	2	3	3	5
Lúčka	1	3	3	3	3	3	1	0	0	2	2	4
Pača	2	3	3	4	5	5	3	7	6	7	7	7
Silická Jablonica	4	5	5	5	4	4	1	4	4	3	4	4
Mikroregión ČREMOŠNÁ	45	78	84	93	98	113	47	76	80	86	87	90
Okres Rožňava	429	594	624	662	672	698	446	730	762	798	863	958

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Tabuľka 15: Počet fyzických osôb, k 31.12.2014

Časť 1

	Fyzické osoby - podnikatelia (osoby)						Živnostníci					
	2004	2010	2011	2012	2013	2014	2004	2010	2011	2012	2013	2014
Bôrka	3	5	4	4	10	6	2	3	2	2	8	6
Brzotín	30	36	44	48	47	35	26	33	39	41	40	28
Drnava	28	40	38	36	37	32	25	37	35	33	35	30
Čučma	33	57	47	39	45	45	31	56	46	38	44	44
Jovice	34	37	35	32	33	31	33	35	33	29	29	27
Kováčová	2	6	5	6	5	4	0	3	2	3	3	2
Krásnohorská Dlhá Lúka	17	21	19	18	19	20	17	20	18	17	17	18
Krásnohorské Podhradie	85	122	108	98	107	102	82	115	102	92	100	93
Kružná	24	25	24	23	22	19	19	22	21	22	21	17
Lipovník	17	20	23	21	21	17	16	18	21	20	19	15
Lúčka	5	5	7	7	10	9	5	5	7	7	10	9
Pača	31	34	30	34	30	29	30	33	29	33	29	27
Silická Jablonica	8	7	8	8	9	7	8	7	8	8	9	7
Mikroregión ČREMOŠNÁ	317	415	392	374	395	356	294	387	363	345	364	323
Okres Rožňava	2823	3319	3130	3013	3087	2916	2559	3011	2822	2689	2756	2566

Časť 2

	Slobodné povolania						Samostatne hospodáriaci roľníci					
	2004	2010	2011	2012	2013	2014	2004	2010	2011	2012	2013	2014
Bôrka	0	0	0	0	0	0	1	2	2	2	2	0
Brzotín	3	3	5	7	7	7	1	0	0	0	0	0
Drnava	0	1	1	1	1	1	3	2	2	2	1	1
Čučma	0	0	0	0	0	0	2	1	1	1	1	1
Jovice	0	1	1	2	3	3	1	1	1	1	1	1
Kováčová	0	0	0	0	0	0	2	3	3	3	2	2
Krásnohorská Dlhá Lúka	0	1	1	1	2	2	0	0	0	0	0	0
Krásnohorské Podhradie	3	6	5	5	6	7	0	1	1	1	1	2
Kružná	0	0	0	0	0	0	5	3	3	1	1	2
Lipovník	0	1	1	1	2	2	1	1	1	0	0	0
Lúčka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pača	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	1
Silická Jablonica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mikroregión ČREMOŠNÁ	6	14	15	18	22	23	17	14	14	11	9	10
Okres Rožňava	144	176	184	206	212	225	120	132	124	118	119	125

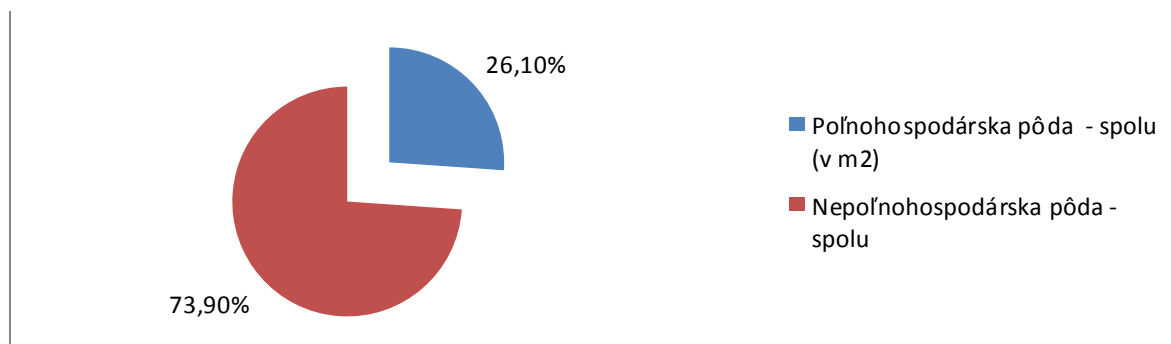
Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Žiadna z obcí mikroregiónu neplní významnú **výrobnú funkciu**. Po útlme ťažobného a spracovateľského segmentu, ktorý sa historicky viazal na mnohé z obcí, sú v jednotlivých obciach zabezpečované len malé výrobné, predovšetkým remeselné, a nevýrobné služby. Rovnako **poľnohospodárska produkcia** je značne utlmená. Celý okres Rožňava sa vyznačuje nízkou intenzitou a produktivitou poľnohospodárskej výroby, a teda aj nízkym stupňom potravinovej sebestačnosti. Poľnohospodárske subjekty fungujú zväčša vďaka dotáciám, ktoré získavajú.

Poľnohospodárska pôda predstavuje 26,1% výmery územia mikroregiónu, z toho len tretina (33,6%) je orná pôda. Viac ako 61% zaberajú trvalé trávne porasty – pasienky a lúky. Najväčšie zastúpenie ornej pôdy majú obce Jovice, Brzotín, Krásnohorská Dlhá Lúka a Krásnohorské Podhradie. Trvalé trávne porasty dominujú v obciach Bôrka, Lúčka, Kováčová, Drnava a Pača. Poľnohospodárstvu sa v obciach mikroregiónu venujú spoločnosti ako KRAS-BIO, a.s., Rožňava – Brzotín, Lipovník, LAIRD s.r.o. – Brzotín, Pača, CORPORA Agro spol. s r.o., Rožňava – ktorá obhospodaruje pôdu v obciach Bôrka, Drnava a Lúčka. Samostatne hospodáriaci roľníci pôsobia v obciach Drnava, Čučma, Jovice, Kováčová, Krásnohorské Podhradie, Kružná a Pača. Mikroregión disponuje potenciálom pre rozvoj rodinných fariem.

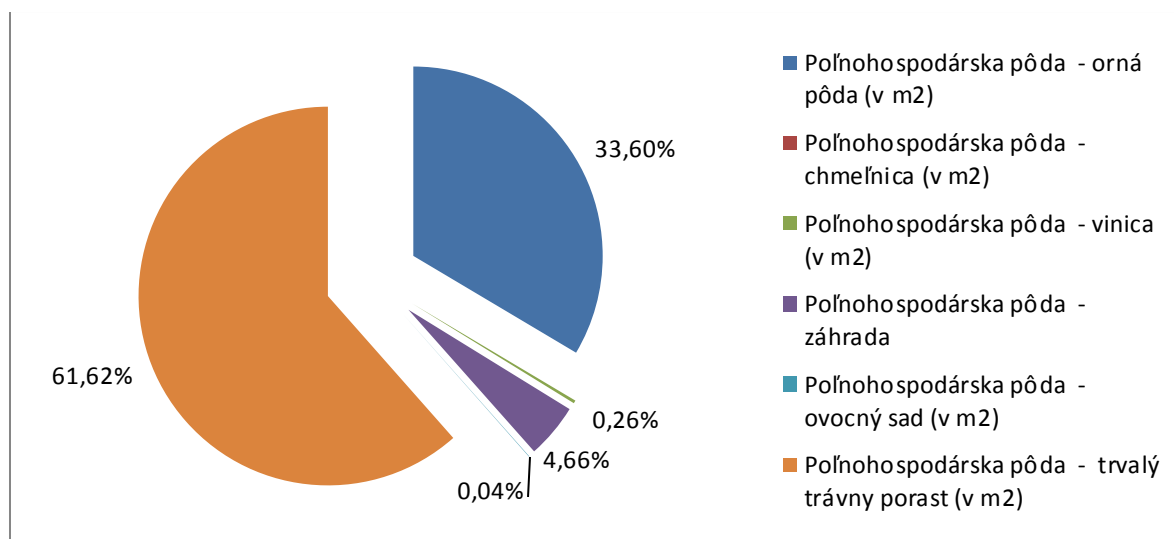
Hospodárenie v horskej výrobní oblasti (Bôrka, Lúčka, Drnava, Kováčová, Pača) je zamerané na výrobu objemových krmovín – na zatravnňovanie ornej pôdy a pestovanie viacročných krmovín. V južných častiach územia (Brzotín, Kružná, Jovice, Krásnohorská Dlhá Lúka, Krásnohorské Podhradie, Lipovník) sa v prevažnej miere pestujú obilniny – pšenica ozimná, jačmeň jarný, ovos; ďalšími plodinami, ktoré majú pomerne vysoké zastúpenie sú kukurica a repka olejná ozimná, výmery ktorej sa v posledných rokoch znižujú a zvyšujú sa výmery sóje fazuľovej. Na zmeny v štruktúre pestovania jednotlivých plodín má vplyv klimatická zmena (extrémy počasia, zvyšovanie priemernej ročnej teploty vzduchu a posun vegetačných pásiem), ako aj lesná zver, ktorá spôsobuje pomerne vysoké škody, a nemalý vplyv má aj cenová politika komodít. Pestovanie ovocia je len doménou drobnopodstatel'ov. V živočíšnej výrobe došlo k preorientovaniu z produkcie kravského mlieka na chov kráv, kde výsledným produktom je teľa na výkrm alebo na reprodukciu, chov ošípaných, chov oviec na výrobu syra, ale prevažujú chovy na výrobu jatočných jahniat či už veľkonočných alebo vianočných. Je predpoklad vytvárania ovčích fariem aj s výrobou produktov s ovčieho mlieka. Priaznivý je trend rozvoja včelích fariem, čo bude barometrom kvality životného prostredia.

Obrázok 14: Využitie pôdy v území mikroregiónu, k 31.12.2014

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Obrázok 15: Štruktúra poľnohospodárskej pôdy v mikroregióne, k 31.12.2014

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

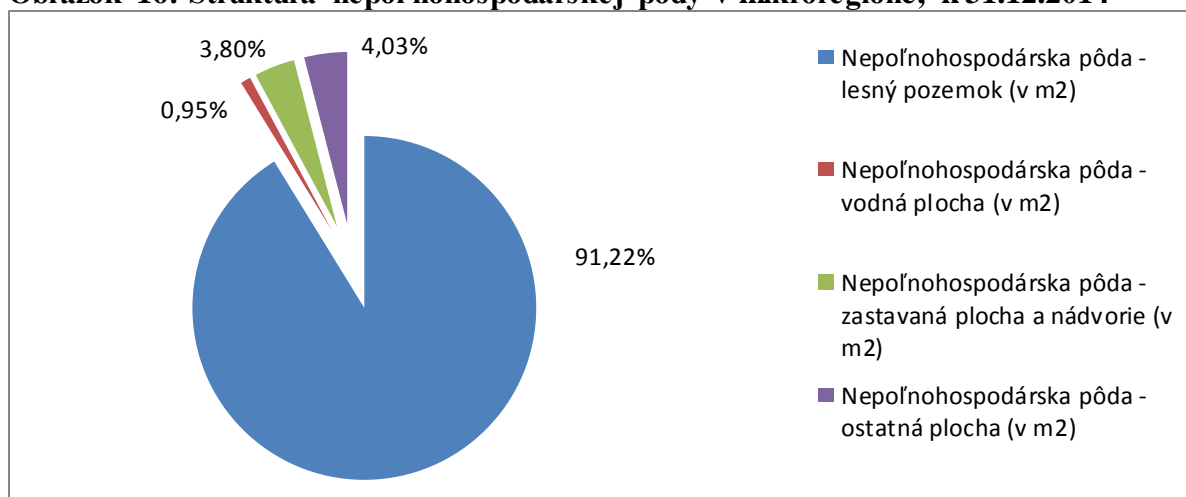
Tabuľka 16: Využitie pôdy v mikroregióne a jednotlivých obcí, k 31.12.2014

	Poľnohospodárska pôda (v %)						Nepoľnohospodárska pôda (v %)				
	Spolu	Orná pôda	Vinica	Záhrada	Ovocný sad	Trvalý trávny porast	Spolu	Lesný pozemok	Vodná plocha	Zastav. plocha a nádvorie	Ostatná plocha
Bôrka	18,51	0	0	2,18	0	97,82	81,49	96,61	0,21	1,39	1,79
Brzotín	45,56	72,08	0	4,63	0	23,29	54,44	58,68	7,21	15,47	18,64
Čučma	10,37	24,86	0	14,56	0	60,58	89,63	95,62	0,52	1,89	1,97
Drnava	14,47	0,04	0	7,22	0,26	92,48	85,53	96,13	0,27	1,91	1,69
Jovice	29,01	76,72	0	8,55	0,31	14,42	70,99	86,87	0,96	6,26	5,90
Kováčová	15,27	0,11	0	3,98	0	95,91	84,73	96,78	0,42	1,25	1,56
Krásnohorská Dlhá Lúka	39,62	69,80	0	4,44	0	25,77	60,38	86,63	1,09	6,31	5,96
Krásnohorské Podhradie	35,06	52,37	0	5,25	0	42,38	64,94	85,67	0,77	6,75	6,81
Kružná	59,30	21,20	0	4,60	0,08	74,12	40,70	81,10	4,18	7,64	7,07
Lipovník	33,87	27,09	0,03	3,56	0	69,35	66,13	84,37	0,88	7,12	7,62
Lúčka	28,64	0,65	0	2,08	0	97,28	71,36	91,82	0,28	2,85	5,05
Pača	13,95	5,16	0	3,92	0	90,92	86,05	97,64	0,30	1,11	0,95
Silická Jablonica	23,96	7,52	11,12	3,74	0	87,91	76,04	97,77	0,19	1,59	0,44
Mikroregión ČREMOŠNÁ	26,10	33,6	0,26	4,66	0,04	61,62	73,90	91,22	0,95	3,80	4,03

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Z hľadiska nepoľnohospodárskej pôdy dominujú **lesné porasty** – viac ako 91%. Lesy zaberajú viac ako polovicu celého územia mikroregiónu (56,21%). Čučma, Pača, Drnava, a Kováčová majú v svojich katastroch viac ako 80% lesov. Hospodárenie s lesmi vykonávajú početné lesné spoločnosti/urbáriaty, ktoré však v príslušných územiach musia rešpektovať pravidlá a požiadavky platné v podmienkach lesných komplexov patriacich do NP Slovenský kras. Vykonávaná je tak ťažobná ako aj pestovná obnovná činnosť. V mikroregióne absentujú kapacity na spracovanie a zhodnocovanie vytťaženej drevnej suroviny. Špecifickou súčasťou lesného hospodárstva je poľovníctvo, ktoré je v mikroregióne značne rozvinuté.

Obrázok 16: Štruktúra nepoľnohospodárskej pôdy v mikroregióne, k 31.12.2014

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Tabuľka 17: Prehľad hlavných hospodárskych aktivít a subjektov v obciach

Bôrka	Corpora Agro spol. s r. o., Rožňava – poľnohospodárske družstvo, obhospodarovanie pôdy Urbárne a pasienkové pozemkové spoločnosti Bôrka Potraviny, ktoré prevádzkuje obec Obec vyjadrila záujem o vybudovanie obecnej firmy (sociálneho podniku) Včelárstvo a výroba medu
Brzotín	Veľkofarmy – poľnohospodársky dvor KRAS-BIO, a.s.; LAIRD s.r.o. – poľnohospodárska výroba a obchodná činnosť Nová lesná spoločnosť (urbariát) Priemyselná výroba – sústredená v areáli priemyselného parku Servis a opravárenská výroba; Doprava Zariadenia občianskej a rekreačnej vybavenosti Obec nevykonáva podnikateľskú činnosť Slovenská pošta, a.s.
Drnava	Batlex s.r.o. – maloobchod/veľkoobchod Živnostníci a malé prevádzky – potraviny, krčma, second-hand, kaderníctvo Corpora Agro spol. s r. o., Rožňava – poľnohospodárske družstvo, obhospodarovanie pôdy a chov dobytka KRAS-BIO, a.s.- obhospodarovanie pôdy v katastri obce Slovenská pošta, a.s.
Čučma	Samostatne hospodáriaci roľníci Malí podnikatelia - oprava automobilov; čistenie koberec; oprava motorových píl a kosačiek; stavebná a obchodno-stavebná firma; projekty bezpečnosti a PO Maloobchod – potraviny; pohostinstvo Pripravená prevádzka na spracovanie a mrazenie drobného ovocia a húb

	Obec nevykonáva podnikateľskú činnosť Obora pre danieliu zver (vo vlastníctve obce a správe Štátnych lesov)
Jovice	Bfz Trio, s.r.o. – pekárenská výroba Malí podnikatelia – kamenárstvo, stavebné práce, stolárstvo, tesárstvo, pohostinstvo, penzión
Kováčová	-
Krásnohorská Dlhá Lúka	KRAS-BIO, a.s.- poľnohospodárstvo Ubytovacie zariadenia (pomerne dosť vyťažené v letnej sezóne) LESY Slovenskej republiky, štátny podnik – pilčičke práce; lesná škôlka Slovenská pošta, a.s. Maloobchod – potraviny, pohostinstvo; Stavebná činnosť
Krásnohorské Podhradie	Ubytovacie a stravovacie služby Iní malí podnikatelia – stolárstvo, maloobchod
Kružná	Pozemkové spoločenstvo a lesné spoločnosti zaoberajúce sa ťažbou dreva Samostatne hospodáriaci roľníci zaoberajúci sa chovom dobytky a pestovaním kvetov a zeleniny Maloobchod so zmiešaným tovarom; Pohostinstvo Iní malí podnikatelia – stavebná činnosť; výroba rybárskych potrieb
Lipovník	KRAS-BIO – poľnohospodárstvo Maloobchod so zmiešaným tovarom; Maloobchod s mäsom a mäsovými výrobkami; Pohostinstvo Karosárske práce, oprava lakov; stavebné práce Iní malí podnikatelia
Lúčka	Corpora Agro spol. s r. o., Rožňava – poľnohospodárske družstvo, obhospodaruje pôdu Oprava elektrických strojov a zariadení Maloobchod a služby – potraviny, krčma, výdajňa propán-butánu Obec – maloobchod; výroba a predaj betónových výrobkov; gáter
Pača	LAIRD s.r.o. – poľnohospodárska výroba a obchodná činnosť ZATECH, s.r.o. Samostatne hospodáriaci roľník Lesopol – pozemkové spoločenstvo – lesníctvo a ťažba dreva, piliarska výroba Maloobchod so zmiešaným tovarom; Pohostinstvo Alex RV, s.r.o. – veľkoobchod nápojov a potravín Stolárstvo, zámočníctvo, tesárstvo VEGA net s.r.o. - internet
Sil. Jablonica	Malí podnikatelia: stavebné a rekonštrukčné práce; ubytovacie služby; maloobchod so zmiešaným tovarom; pohostinstvo; Výroba a predaj medu a včelárskych výrobkov

Zdroj: webstránky obcí, diskusie so starostami, www.orsr.sk, www.zrsr.sk

3.3 Potenciál pre rozvoj cestovného ruchu

Územie mikroregiónu Čremošná a príslušné územie celého gemerského regiónu sa vyznačuje pozoruhodným prírodným a kultúrno-historickým bohatstvom a podmienkami pre pešiu turistiku, cykloturistiku, ale aj pre alternatívne formy cestovného ruchu ako poľovnícky cestovný ruch, rybolov, jaskynná turistika, speleoterapia, jazdectvo, ktoré ich predurčujú na rozvoj cestovného ruchu. Tento potenciál však v dostatočnej miere a intenzite nie je využitý, predovšetkým ako zdroj príjmov a možnosť pre zamestnanie miestneho obyvateľstva. Na jednej strane je to dané predpokladmi – možnosťami a schopnosťami pre využitie tohto potenciálu miestnymi obyvateľmi (tak materiálno-technickým zabezpečením – zariadenia, ako aj kvalitou dopravnej siete, a škálou a kvalitou poskytovaných služieb) a na strane druhej limitmi (najmä domácej) klientely a jej záujmom o ponuku v oblasti miestneho cestovného ruchu.

Z hľadiska jestvujúcej ponuky sa v jednotlivých obciach a blízkom okolí mikroregiónu nachádzajú nasledujúce turistické atrakcie a zaujímavosti a poskytované služby:

Bôrka

Obec je **pútnickým miestom** Karmelskej Panny Márie. Odpustová slávnosť sa koná v nedeľu 16. júla alebo v najbližšiu nedeľu po 16. júli, a láka pútnikov zo širokého okolia.

Kaštieľ šľachtického rodu Zichy-Ferraris - Imricha Károlyiho, neobarokový, postavený koncom 19. stor., ktorý je kultúrnou pamiatkou

Kostol (ev. ref.) klasicistický, postavený po r. 1794 a dokončený vežou r. 1804.

Kostol karmelskej Panny Márie (kat.), barokovo-klasicistický, postavený r. 1759 s použitím zvyškov pôvodného gotického kostola, ktorý pochádzal z r. 1482; má 3 zvony

Kaplnka nad Bôrkou

Pomerne zachované **tradičné sedliacke domy** z konca 19. a začiatku 20. stor.

Obcou prechádzajú turistické a cykloturistické trasy predovšetkým do Zádielskej doliny. Z obce vedie asi 4 km asfaltová cesta do **Zádielskej doliny** cez **Borčianské sedlo** a malú **Baksovú dolinu**. Bôrka je dobrým východiskom aj na Borčianskú planinu a do **NPR Havrania skala**. **Borčianska planina** patrí medzi najmenšie planiny Slovenského krasu a je súčasťou planiny Horný vrch (jej severovýchodná časť). Rozprestiera sa severovýchodne od obce Bôrka. Dolina potoka Čremošná tvorí ohraničenie planiny pozdĺž celej západnej strany. Borčianska planina je krajinársky pôsobivá a na krasové formy bohatá. Jej najvyššie položeným miestom je Matesova skala. Nachádza sa tu **Marciho jaskyňa** s najvyššie položeným vchodom zo všetkých jaskýň v Slovenskom krase, jaskyne **Snežná diera** a **Ladová jaskyňa**, v ktorých sa udržiava ľad celý rok.

Priamo v obci chýbajú ubytovacie a stravovacie kapacity. Ubytovanie mimo obce poskytuje napríklad chata Čabajka, na konci katastra je Chata Zádiel, ktorá v sezóne ponúka ubytovanie a stravu.

Pre obec je typická potočná vidlicová ulicová zástavba. Z tradícií sa tu ešte v polovici 20. storočia tkalo plátno a handričkové koberce.

Brzotín

Obec bola niekdajším sídlom šľachtických rodín Mariássyovcov, Hámosiovcov, Póschových, Okolicsányiho a neskôr Rákossyho. Jej dominantou je preto **5 veľkostatkárskych kúrií** (z konca 18. a pol. 19. stor.) a reformovaný **kostol**, pôvodne ranogotická stavba z 13. stor. Kostol je obohnaný obranným múrom so strieľňami a súčasťou areálu je aj samostatne stojaca krypta Mariássyovcov s rodinným erbom na priečelí.

"**Biely kaštieľ**" z roku 1830 s empírovou fasádou je dnes sídlom Správy Národného parku Slovenský kras.

Kúria Rákossyovcov z r. 1880 s výzdobou fasády v slohu Ľudovíta XVI; je vo vlastníctve obce a slúži ako budova materskej školy.

Barokový **Okolicsányiho kaštieľ/kúria** (známy aj ako kaštieľ Mariássyovcov) z roku 1729; bývalé sídlo štátneho archívu, teraz vo vlastníctve obce, ktorá plánuje jeho rekonštrukciu pre širšie využitie.

Kaštieľ Hámošovcov - klasicistická budova z r. 1780

Kúria/kaštieľ Júliusa Poscha zo začiatku 19. stor.

Obrázok 17: Kaštieľ Okolicsányiovcov

Zdroj: <http://www.slovensky-kras.eu>

Významnou sakrálnou pamiatkou je aj **Kostol sv. Anny** (kat.) neskorobarokový, postavený v r. 1803.

Pomník padlým v 2. svetovej vojne, postavený k 750-temu výročiu založenia obce v roku 1993.

Z ďalších významných pamiatok sa v katastri obce, na zalesnenom svahu skalného masívu NPR Brzotínske skaly nachádza **hrad Brzotín** – aj keď zachované sú z neho iba nepatrné zvyšky – stopy po múroch, ukryté v bujnej vegetácii.

Z prírodných krás sa v blízkosti obce nachádzajú neprístupné jaskyne Stará brzotínska jaskyňa, Nová brzotínska jaskyňa, Maštal'ná jaskyňa a priepasť Zvonivá jama.

Z ďalších prírodných pamiatok sú to **Brzotínske skaly**, ktoré sa nachádzajú v **NPR Brzotínske skaly**, ktorá svojou rozlohou patrí k najväčším rezerváciám v NP Slovenský kras a leží južne od obce, na severozápadných svahoch Silickej planiny.

Cez obec prechádza modrá cykloturistická trasa.

Najbližšie značkované turistické trasy sú z obce Kružná (do Slavca cez Plešiveckú planinu) a z Jovic (do Silice, resp. Slavca, cez Silickú planinu).

V obci sa nachádza aj Agroturistické zariadenie **Konský dvor**. V jeho areáli sa nachádza penzión s wellnessom a reštaurácia „U bieleho koňa“.

V prípade záujmu návštevníkov obce o miestne kultúrne pamiatky, nie je v obci poskytovaný žiadny systematický servis (ako napr. sprievodcovské a informačné služby).

Čučma

Kostol Krista kráľa (kat.), postavený r. 1939

Modlitebňa, postavená okolo r. 1930

Zvonica barokovo-klasicistická, postavená koncom 18. stor.; nachádza sa v najstaršej časti dediny a je súčasťou náučného chodníka Železnej cesty. Jedná sa bývalú banícku klopačku, ktorá bola zrekonštruovaná v roku 2012 a bola v nej vytvorená aj malá expozícia tunajšieho baníctva. Vybudovaný je chodník/skanzen baníckych tradícií s 12 informačnými tabuľami o dávnej minulosti – ukážky ťažby spred 500 rokov, keď sa tu ťažilo zlato, meď, antimón. Je záujem sprístupniť pre verejnosť aj niektoré banské diela, napr. objavenú starú banícku kresanicu. V obci sa nachádza miesto, kde bol namalovaný obraz Rožňavská Metercia (najstaršia maľba o baníctve) – na danom mieste sú vybudované ukážky starých baníckych prác tak, ako je to na obraze.

Cez obec vedú značené turistické trasy na horskú chatu pod Volovcom a výhľadový vrch Volovec – Skalisko. Cyklotrasy v katastri obce sú v zlom stave a neznačené.

V rámci obce sa nachádza možnosť ubytovania v súkromnom penzióne (cca pre 6 osôb). Ďalšou možnosťou občerstvenia a ubytovania v katastri obce je turistická chata pod Volovcom. Každoročne sa tu usporadúva tradičný Novoročný výstup na Volovec.

Drnava

V obci „dýcha“ tradícia a spomienky na baníctvo. Z pamiatok sa v obci nachádza **kostol sv. Mikuláša** bisk. (kat.), barokovo-klasicistický, postavený r. 1779; **kaštieľ** barokovo-klasicistický, postavený koncom 18. stor.; **budovy niekdajších Andrassyovských železiarní** z 19. stor., ktoré boli v prevádzke do roku 1915, a v ktorých boli vyrobené aj kovové časti slávneho Szécsényiho reťazového mosta v Budapešti; **pamätník padlým v prvej a druhej svetovej vojne**.

Obrázok 18: Portál a okolie štôlne Dénes

Zdroj: <http://www.kras-turistgis.sk>

S banskou činnosťou v obci súvisí aj dodnes zachovaný zaujímavý **portál dedičnej štôlne** Dionýz (Dénes), ktorý obec zrekonštruovala a ďalej má záujem o úpravu priľahlého priestranstva na rekreačnú zónu s malou vodnou plochou a posedením. Štôlna bola spojená s ložiskom na Malom vrchu v Krásnohorskom Podhradí úzkokoľajnou banskou železničkou, ktorej pozostatky (val) by mohli slúžiť pre ďalší rozvoj „banického“ turizmu.

V katastri obce sa nachádza **NPR Drieňovec**, ležiaca na planine Horný vrch. Ďalšie známe miesto je **Szörnyűkút**, kde je nálezisko niekoľko milión ročných skamenelín mušlí a iných drobných morských živočíchov

Obcou prechádzajú cykloturistické trasy (modrá a červená).

V súčasnosti je v obci obmedzená ponuka ubytovacích (jedno zariadenie poskytujúce ubytovanie v súkromí) a stravovacích služieb.

Jovice:

Obec je rodiskom **Andreja Cházára** – zakladateľa prvého ústavu pre hluchonemých v Uhorsku pre hluchonemé deti vo Váci v r. 1802, ktorý tu má pamätný dom.

Z ďalších pamiatok sa tu nachádza **zvonica** z r. 1892 (s 2 zvonmi); **sedliacke domy** z konca 20. Stor.; **pomník** postavený na pamiatku revolúcie z roku 1848.

Zaujímavý chránený prírodný výtvor **Jovické rašelinisko**, ktorý leží na severozápadnom okraji obce.

Obcou prechádza modrá turistická trasa z mesta Rožňava do obce Silica. Okolie obce ponúka návštevníkom viaceré prírodné krásy Silickej planiny ako je výhľadová **Dievčenská skala** – skalnatý okraj, ktorý ponúka krásny panoramatický výhľad na okolité planiny a vrchy, alebo Krásnohorská jaskyňa.

Obrázok 19: Pohľad z dievčenskej skaly

Zdroj: Palo Gomboš; <http://hiking.sk>

Jovice sú dobrým východiskom turistických ciest smerujúcich aj k jaskyni Silická ľadnica, na hrad Krásna Hôrka, Jablonovského sedla, k Brzotínskym rybníkom, na Brzotínske skaly, do mesta Rožňava a ku **krasovým priehradkám na potoku Buzgó** neďaleko obce Krásnohorská Dlhá Lúka. **Jaskyňa Silická ľadnica** je národnou prírodnou pamiatkou, patrí medzi najvýznamnejšie zaujímavosti Slovenského krasu a je to najnižšie položená ľadová jaskyňa na svete. V jej vstupnej časti sa prejavuje výnimočný botanický a biologický úkaz inverzie flóry a fauny, kedy vďaka tejto mikroklíme sú vytvorené vhodné podmienky pre život chladnomilných lesných druhov rastlín a živočíchov, ktoré sú typické pre vyššie položené horské pásma.

V obci je ponuka stravovacích aj ubytovacích služieb. Nachádza sa tu aj Ranč Jovice.

Kováčová

Kostol sv. Františka Xav. (kat.) neogotický riešený v romantickom poňatí, postavený v r. 1866 a obnovený r. 1900.

Zúženie doliny rieky Čremošná pri obci Kováčová sa vyznačuje prítlačivým okolím dotváraným škrapovým poľom a skalnou vežou priamo nad kostolom. Pod dominantným vrchom **Drieňovec** so škrapovým svahom tu vyviera Zlatý potok/Kováčovská vyvieracia s pomerne vysokou výťažnosťou. Okolie prameňa je možné využívať na rekreačné účely. Chránená lokalita **NPR Drieňovec** má výskumné a náučné ciele a dnes sa zaraďuje medzi lokality NATURY 2000, no nevedie naň žiadny značkovaný turistický chodník. Z ďalších turistických možností sú napríklad **Soví kameň** či Zádielská dolina.

V obci je starý mlyn, ktorý je v súkromnom vlastníctve, a ktorý by po rekonštrukcii mal byť prístupný na obhliadky a ako múzeum.

Obcou prechádzajú značené cyklistické trasy až po Zádiel a Turňu nad Bodvou.

Krásnohorská Dlhá Lúka

Z pamiatok je v obci zachovaný dvojvežový jednodňový **kostol sv. Juraja** (kat.), pôvodne barokový, postavený v polovici 18. stor., inšpirovaný gotickými prvkami; pútnické miesto **kaplnka Panny Márie** postavená hneď za obcou a pomerne dosť zachovaných tradičných sedliackych domov.

Nevhodné prestavby mali za následok, že areál pôvodného **kaštieľa Andrassyovcov** (rodný dom grófa Dionýza Andrassyho) je v súčasnosti na nepoznanie zmenený. Nachádza sa v ňom areál miestnej školy a taktiež aj sídlo Združenia Gemerských

Remeselníkov. Toto združenie sa aktívne stará o uchovávanie tradičných ľudových remesiel a vytvorilo v obci **Gemerské remeselnícke centrum**. V obci sú pravidelne organizované kultúrno-spoločenské aktivity a uchovávané tradičné ľudové remeslá a zručnosti.

Obec pod svahmi Silickej planiny je ďalej známa hlavne kvôli verejnosti sprístupnenej **Krásnohorskej jaskyni**, objavenej v r. 1964. Jaskyňu je možné navštíviť len v sprievode speleológov. Nachádza sa tu unikátny stalagmit s výškou 34 m. Pri vstupnom portáli do jaskyne, medzi jaskyňou a kaplnkou, sa nachádza asi 20 metrový krasový útvar a vápencová kaskáda na potoku Buzgó známe pod názvom **krasové priehradky na potoku Buzgó**.

Obrázok 20: Krasové priehradky na potoku Buzgó

Zdroj: <http://www.retep.sk>

Obcou prechádza žltá turistická trasa na Silickú planinu a modrá cykloturistická trasa. Obec je dobrým východiskom – na turistiku aj cykloturistiku k ďalším jaskyniam – Gombasecká jaskyňa, Silická ľadnica, Domica, Ochtinská aragonitová jaskyňa; ako aj k ďalším zaujímavostiam v okolí – Dievčenská skala, Brzotínske rybníky, Brzotínske skaly a pod. Nachádza sa tu aj **Náučný chodník Jaskyne Slovenského krasu – svetové prírodné dedičstvo**, ktorý má dĺžku 800 m (trasa až k Hradu Krásna Hôrka je v dĺžke 4 km) a je zameraný prírodovedné, environmentálne a historické informácie tejto oblasti Slovenského krasu.

V obci je pomerne dostatočná ponuka pre ubytovanie a stravovanie, ktorú využívajú aj návštevníci okolitých obcí.

Krásnohorské Podhradie

Nachádza sa tu najvzácnejšia a najznámejšia pamiatka celého gemerského regiónu – **Hrad Krásna Hôrka**, ktorej ničivý požiar v roku 2012 spôsobil priam kolaps miestnej turistiky. Pred vchodom do hradu sa nachádza malá prícestná **baroková kaplnka sv. Jána Nepomuckého** so sochou tohto svätého.

Prostredie obce je chránenou pamiatkovou zónou. Najstaršou pamiatkou v obci je **rímskokatolícky kostol Všetkých svätých**, ktorý bol postavený začiatkom 14. stor., klasicisticky upravený v 19. stor. Obec zdobí viacero menších sakrálnych pamiatok a pamätníkov. Ďalšími významnými pamiatkami sú secesná budova **Andrássyho obrazárne** z r. 1909, v správe Banického múzea v Rožňave; ktorá stojí vedľa kúrie z r. 1885 a **mauzóleum Dionýza Andrássyho** a jeho manželky Františky z r. 1904, ktoré

patrí medzi najhodnotnejšie pamiatky na Slovensku a je vysunutou expozíciou Múzea v Betliari.

Obrázok 21: Mauzóleum Andrásyovcov a Andrásyho obrazáreň

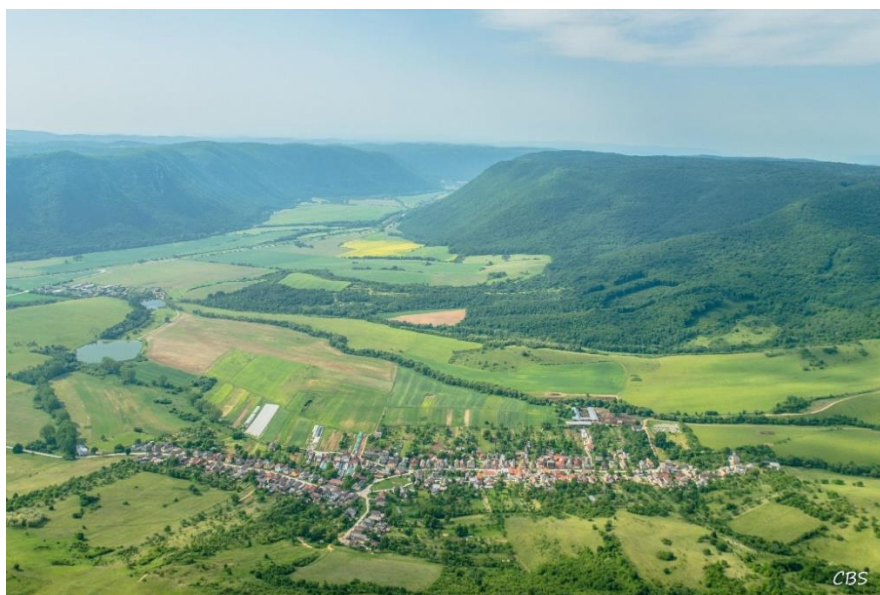
Zdroj: <http://www.muzeum.sk> a <http://slovensky-kras.eu>

Obec je dobrým východiskom za mnohými krásami Silickej planiny. V obci sa nachádzajú rôzne ubytovacie a stravovacie zariadenia. V majetku obce je kemping, ktorý však v súčasnosti nie je k dispozícii, keďže je potrebná jeho renovácia. Každoročne sa tu organizujú populárne Krásnohorské hradné dni. V súčasnosti absentuje infocentrum, prípadne ďalšie služby a ponuka pre návštevníkov predovšetkým hradu Krásna Hôrka, ktoré by dokázali nasmerovať ich pozornosť na ďalšie atraktivity v blízkom i širšom okolí.

Kružná

V obci sa z pamiatok nachádza malá ľudová barokovo-klasicistická katolícka **kaplnka** najsvätejšieho Srdca Ježišovho z r. 1880; **kostol** (ev. ref.) z r. 1692 a pomerne dosť zachovaných tradičných sedliackych domov zo začiatku 20. stor.

Obrázok 22: Obec Kružná a jej okolie

Zdroj: <http://www.kruzna.sk>

Okolie obce je zaujímavé pre turistov, hubárov, poľovníkov, rybárov a ostatných milovníkov prírody. V blízkosti obce sa nachádza malá vodná nádrž – **Kružniansky rybník**, ktorá je obľúbeným rybárskym revírom.

V širšom okolí sú to neprístupné jaskyne stará Brzotínska jaskyňa, Maštal'ná jaskyňa a priepasť Zvonivá jama. V Kružnej začína žltá turistická trasa, ktorá turistov zavedie do obce Slavec. Obec je dobrým východiskom na **Plešiveckú planinu** a výhľadovú **Gerlašskú skalú**.

Vedie tadiaľ cyklistická trasa Domica – Zádielská dolina.

Chýbajú možnosti pre ubytovanie a stravovanie priamo v obci, no tieto služby dokáže v súčasnosti pokryť agroturistické zariadenie Korský dvor v Brzotíne.

Lipovník

Kostol sv. Jána Krstiteľa (kat.), gotický, postavený zač. 15. stor. z pravidelných kamenných kvádrov, na mieste starého románskeho kostola.

Katolícka fara, neskorobaroková stavba z r. 1787, na starších základoch niekdajšieho cisteriátskeho kláštora.

V blízkosti obce Lipovník sa nachádzal kláštor – pustovňa, doložený v listine z r. 1243.

Juhovýchodne nad obcou sa nachádza zariadenie turistického ruchu – koliba „Soroška“ a schátralé objekty bývalého majera, ktoré patria obci (Lipovnícky majer). V juhozápadnej časti katastra obce Lipovník sa nachádza rekreačná chatová lokalita Buzgó.

Realizuje sa tu každoročne gastronomický festival Kapustné dni.

Lúčka

Obec Lúčka je známa hlavne kvôli pomerne zachovalej zrúcanine **stredovekého husitského opevneného kostola** postaveného v 13. stor., ktorý leží na malom vršku severne od obce a bol zasvätený Narodeniu Panny Márie. V súčasnosti sa na tomto mieste začiatkom júla na výročie upálenia Jana Husa konajú ekumenické bohoslužby aj koncerty vážnej hudby, ktoré organizuje Český spolok v Košiciach.

Z pamiatok je tu pomerne dosť zachovaných **tradičných sedliackych domov** z konca 19. a začiatku 20. stor.; ďalej reformovaný renesančno-klasicistický **tradičný gemerský kostol** a katolícky **kostol svätého Jána**.

Obrázok 23: Husitský kostol

Zdroj: <http://www.slovensky-kras.eu>

V obci vyviera niekoľko teplých prameňov, ktoré sú nasmerované do koryt. V minulosti tieto korytá mali pravdepodobne za úlohu vodu nielen zachytiť, ale aj vyčistiť, a slúžili ako napájadlá. Dnes sú skôr atrakciou a spomienkou na staré časy.

Obcou prechádzajú turistické aj cykloturistické trasy.

Novovytvorený penzión v obci ponúka ubytovacie a stravovacie služby. Ubytovacie kapacity by mal po rekonštrukcii poskytovať aj vytváraný Dom ľudových tradícií.

Pača

Z pamiatok sa v obci nachádzajú **sedliacke domy** zo začiatku 20. a konca 19. stor. a kostol. Banskú tradíciu dokladujú staré banské štôlne a banské prepadliská na území obce.

Z prírodných krás obec obklopujú hory Rákoša, Čertovej Skaly, Ostrého a Panského vrchu i Pipítka. Pača je dobrým východiskom pre peších turistov na výhľadový vrch **Skalisko**, na vrch **Pipítka**, do **Úhornianskeho sedla**, k **Úhornianskému jazeru**, do obcí Úhorná, Krásnohorské Podhradie a na hrad Krásna Hôrka.

Nad obcou je vybudovaný obecný lyžiarsky vleč bez umelého zasnežovania a občerstvovacie zariadenie. V obci je vybudovaná strelnica, ktorá je v zimných mesiacoch využívaná ako klzisko.

Cyklotrasy v obci nie sú značené. Chýbajú aj orientačné a smerové tabule pre návštevníkov obce.

Silická Jablonica

Z pamiatok sa v obci zachovalo mnoho tradičných **gemerských sedliackych domov** – murované domy s pavlačami, murovanými štípmi a ornamentálnou výzdobou priechelí z konca 19. a začiatku 20. stor. Ďalej neorománsky a neogotický **rímskokatolícky kostol Povýšenia sv. Kríža** z r. 1867 a klasicistický **reformovaný kostol** z r. 1789, klasicistická stavba, pôvodne bez veže. Uprostred obce nájdeme ešte typickú vahadlovú studňu nazývanú **gemeskút**.

Obec Silická Jablonica sa nachádza medzi planinou Dolný vrch a Silickou planinou. Je to stará vinohradnícka obec a je v súčasnosti súčasťou **Turnianskej vínnej cesty**.

V okolí obce sa vyskytujú rôzne prírodné zaujímavosti ako sú závrty, priepasti, vyvierajúce jaskyne a vzácna fauna a flóra.

Nedáľko obce na planine Dolný vrch pod Bukovým vrchom na výhľadovej **Sokolej skale** (Sokolí hrad) stál nevelký hrad zvaný **Sokolí hrad**, z ktorého sú dnes badateľné iba nepatrné zvyšky murív.

Obcou prechádza žltá turistická trasa z obce Hrušov do obce Silica na Silickej planine a červená cykloturistická trasa. Obec je dobrým východiskom do Prírodnej rezervácie Sokolia skala, na okolité planiny, k jaskyniam Silická ľadnica a Zbojnická jaskyňa a k hradu Szádvár v Maďarsku.

Ubytovanie v obci poskytuje chalupa Šomoš.

Z hľadiska foriem prevažujú v mikroregióne

- rekreačný cestovný ruch (individuálna chatová rekreácia, chalupárstvo)
- kultúrno-poznávací cestovný ruch (prírodné krásy, chránené územia, jaskyne, historické a kultúrne pamiatky, folklór)
- športovo-turistický cestovný ruch (turistika, lyžovanie, cykloturistika, poľovníctvo a rybárstvo)
- agroturistika (vidiecky turizmus, oživovanie kultúrnych, gastronomických a ľudových tradícií a zvyklostí)

Vytvorených bolo viacero zaujímavých turistických ponúk prezentujúcich krásy celého územia regiónu Gemer. Za povšimnutie stojí napríklad elektronický sprievodca „Najkrajšie cykloturistické výlety vo východnej časti Euroregiónu Slaná – Rimava“, ktorý špeciálne prezentuje Údolie Čremošnej a Slanej a Náučný chodník obcou Lúčka.

Na jednej strane pestrú primárnu ponuku pre rozvoj cestovného ruchu na území mikroregiónu „brzdí“ **nedostatok a nedostatočný štandard poskytovaných služieb** – ubytovacích, stravovacích ako aj ďalších služieb viazaných na rozšírenie doplnkovej infraštruktúry. Nedostatočné sú služby predovšetkým v oblasti kultúry (najmä informačné a sprievodcovské), zábavy (napr. atrakcie a animačné programy pre deti), drobné doplnkové služby (napr. požičovne, servis) a športu. Z hľadiska marketingu a zabezpečenia informovanosti návštevníkov chýbajú spoločné propagačné materiály o mikroregióne, v obciach je nedostatočný informačný servis, značenia a smerové tabule. Najviac informačných zdrojov o území je dostupných na tematických internetových stránkach, menej na stránkach samotných obcí.

Vo väzbe na rozsiahle možnosti pre rozvoj cestovného ruchu a pre ich intenzívnejšie využitie neboli doteraz v rámci mikroregiónu realizované systematické, vzájomne koordinované aktivity s cieľom rozvinúť jestvujúcu ponuku (najmä v zmysle prepájania miestnych zaujímavostí či organizácie spoločných mikroregionálnych podujatí); zlepšiť dopravnú dostupnosť; skvalitniť infraštruktúru a služby; ale aj dosiahnuť lepšiu propagáciu a prístup na medzinárodné trhy cestovného ruchu.

Pre ďalší rozvoj mikroregiónu Čremošná sa ako kľúčové javia lokálne zdroje – prírodný, ľudský a sociálny kapitál. Hlavné oblasti z hľadiska potenciálu pre ekonomický rozvoj celého mikroregiónu možno identifikovať v rámci troch sektorov hospodárstva, a to najmä: poľnohospodárstvo a lesníctvo; drobné remeselné činnosti a spracovanie miestnej produkcie; rozvoj služieb vo väzbe na cestovný ruch.

Bez výraznejšej **spoločnej, internej mobilizácie potenciálu v území** zameranej na využitie lokálnych zdrojov a príležitostí (významné prírodné bohatstvo, kultúrno-historické pamiatky, tradície, remeslá,..), bez dôrazu na atribúty a prvky tzv. sociálnej ekonomiky (spolupodielanie sa na tvorbe celospoločenských hodnôt, sociálna inklúzia,..), ako aj bez zmien v kvalite disponibilnej pracovnej sily (rozvoj zručností a vedomostí), nemožno v tomto mimoriadne hodnotnom vidieckom prostredí očakávať pozitívnejšiu zmenu.

4 TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA

4.1 Doprava a dopravná infraštruktúra

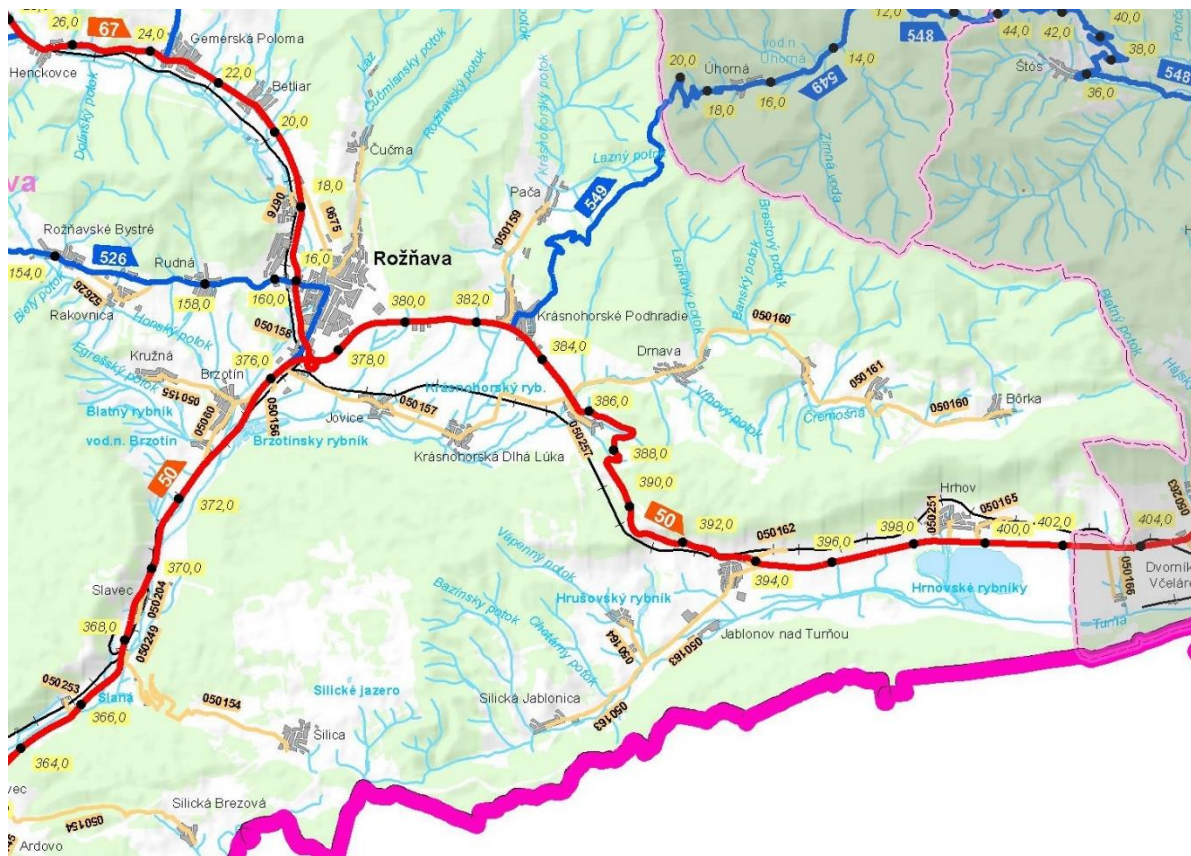
Výraznú dopravnú os územia tvorí cestný ťah **štátnej cesty E 571 (I/50)**, ktorá má medzinárodný aj nadregionálny význam. Napojené sú na ňu **cesty III. triedy** v dĺžke 46,8 km, čo predstavuje tretinu dĺžky všetkých ciest III. triedy na území okresu Rožňava. Správu týchto ciest vykonáva Správa ciest Košického kraja (SC KSK), Stredisko Rožňava.

Tabuľka 18: Cesty na území mikroregiónu v správe SC KSK

	Cesty II. triedy (km)	Cesty III. triedy (km)	Spolu (km)
Okres Rožňava	90,37	139,07	229,45
Mikroregión Čremošná	-	46,8	46,8

Zdroj: <http://www.scksk.sk>, 2012

Obrázok 24: Cestná sieť na území mikroregiónu Čremošná

Zdroj: Slovenská správa ciest

Spoločným znakom všetkých obcí mikroregiónu je veľmi zlá kvalita **miestnych komunikácií**, vrátane chodníkov pre pešiu dopravu (ak tam chodníky sú, pretože v niektorých obciach úzky priestor ciest neumožňuje ich vybudovanie). Obce tento stav vnímajú veľmi intenzívne a majú záujem o jeho prioritné riešenie. Opravy realizujú postupne, zväčša z vlastných zdrojov. Častokrát sú plánované opravy ciest v obciach

viazané na dobudovanie chýbajúcich sietí (verejný vodovod a kanalizácia). Špeciálnu pozornosť si vyžadujú opravy miestnych komunikácií a mostov poškodených v dôsledku častých povodní a následných zosuvov pôdy (predovšetkým v obci Čučma), ktoré sú technicky a finančne náročné. Ako veľmi zlý je hodnotený stav ciest v obciach: Čučma, Drnava, Krásnohorská Dlhá Lúka, Krásnohorské Podhradie, Kružná, Lipovník, Lúčka, Pača a Silická Jablonica.

Dopravná dostupnosť obcí mikroregiónu je vyhovujúca. Občania preferujú individuálnu automobilovú dopravu. Z hľadiska **verejnej dopravy** v rámci mikroregiónu je najviac využívaná najmä autobusová doprava. Dopravná obslužnosť spojmí verejnej autobusovej dopravy je dostatočná. Z hľadiska blízkosti susediacich obcí chýba autobusové spojenie medzi Krásnohorskou Dlhou Lúkou a Lipovníkom. Prostredníctvom verejného dopravcu je riešený aj rozvoz detí do škôl medzi obcami. V nevyhovujúcom technickom stave sú vo viacerých obciach prvky doplnkovej infraštruktúry – zastávky

Územím mikroregiónu vedie južný **železničný ťah** Bratislava – Košice. Železničná doprava je zastúpená rýchlikovou traťou č. 160 Košice – Plešivec, na ktorej sa nachádza stanica Rožňava (Brzotín).

Z alternatívnych foriem dopravy sa v území rozvíja najmä **cyklistická doprava** a to predovšetkým pre turistické účely. V značnej miere ako cyklotrasy slúžia cestné komunikácie a lesné cesty. Aktívne v tomto smere v regióne pôsobí Slovenský cykloklub Slovenský kras v Gemerskej Hôrke, ktorý sa venuje značeniu cykloturistických trás.

4.2 Vodné hospodárstvo

Takmer všetky obce mikroregiónu majú aspoň čiastočne vybudovaný **verejný vodovod**. Len v štyroch prípadoch sa jedná o celú obec, ostatné majú vodovod vybudovaný čiastočne a jeho rozšírenie je pre obce prioritou. V troch obciach – Jovice, Kováčová, Kružná verejný vodovod chýba a nie je zatiaľ vnímaná potreba na jeho vybudovanie. Zásobovanosť obyvateľstva mikroregiónu pitnou vodou z verejných vodovodov predstavuje o niečo viac ako polovicu všetkých obyvateľov mikroregiónu (celková napojenosť je 53,46%), čo je však výrazne menej v porovnaní s okresom (78,28%) aj celou SR (87%).¹⁰

Celý región je so svojimi prameňmi zásobárňou **kvalitnej podzemnej vody**, ktorú obyvatelia využívajú najmä zo svojich domových studní. Predovšetkým v dôsledku dlhodobej banskej činnosti sú na niektorých miestach územia horniny narušené a dochádza k strate pitnej vody zo studní. Ďalším dôvodom pre dobudovanie a využívanie verejnej vodovodnej siete je pokles hladiny spodných vôd v dôsledku klimatickej zmeny a dlhšie trvajúceho obdobia sucha, pričom v tejto súvislosti už bol na niektorých miestach zaznamenaný pokles úrovne vody v studniach.

Situácia v prípade **verejných kanalizácií a čistiarní odpadových vôd (ČOV)** je pomerne nepriaznivá – až osem obcí nemá ani len čiastočne vybudovanú kanalizačnú sieť. Obyvatelia preferujú využívanie domových žump a septikov; len veľmi ojedinele sa

¹⁰ Zdroj: mi.nv.sk – Zoznam obcí okresu Rožňava a verejným vodovodom a verejnou kanalizáciou k 31.12.2013

nájdu domové čističky odpadových vôd. Kvalita vody v studniach je tak ovplyvňovaná kvalitou týchto zariadení, pričom produkcia splaškových vôd priamo ovplyvňuje kvalitu vôd v tokoch. Kľúčovým problémom pri ďalšom rozvoji infraštruktúry, tak na zásobovanie pitnou a úžitkovou vodou ako aj odvádzanie a čistenie splaškových vôd, je budúca napojenosť obyvateľov a využívanie týchto sietí. Obce v tomto smere nerealizujú proaktívne opatrenia. A z pohľadu miestneho obyvateľstva stále prevažuje pragmatickosť a voľba najlacnejšieho riešenia nad potrebou ochrany prírodných hodnôt územia i vlastného zdravia.

Tabuľka 19: Vodovodná a kanalizačná sieť v mikroregióne

	Vodovod	Kanalizácia a ČOV
Bôrka	Verejný vodovod (VVS a.s., závod Rožňava): napojenosť 69,35% - vybudovaný čiastočne; postupne dobudovávajú	Nie je - zatiaľ nie je pripravená ani projektová dokumentácia na vybudovanie kanalizácie a ČOV ani pre iný spôsob likvidácie odpadových vôd
Brzotín	Verejný vodovod (VVS a.s., závod Rožňava): napojenosť 20,4% - vybudovaný čiastočne (asi 1/3); postupne dobudovávajú	Verejná kanalizácia a ČOV (VVS a.s., závod Rožňava): napojenosť 23,38% - dobudovanie a rozšírenie ČOV je prioritou
Drnava	Verejný vodovod vo výstavbe – čiastočne vybudovaný, postupne dobudovávajú (už 20 rokov) - napojené sú školy a cca 20 domov	Nie je - rozostavaná verejná kanalizácia
Čučma	Skupinové vodovody pre 5-10 obydľí Verejný vodovod (VVS a.s., závod Rožňava): napojenosť 16% - vybudovaný čiastočne; postupne dobudovávajú	Verejná kanalizácia – ČOV nefunkčná (vlastník: obec; prevádzkovateľ: PROX T.E.C. Poprad s.r.o.): napojenosť 39,22% - pripravený je projekt pre pripojenie na mestskú kanalizáciu a ČOV Rožňava - potreba likvidácie nefunkčnej ČOV
Jovice	Verejný vodovod nie je	Verejná kanalizácia a ČOV (vlastník: obec; prevádzkovateľ: Biocompact): napojenosť 9,52% - čiastočne (cca 1/3), dokončenie je prioritou - nová ČOV z roku 2012 – spoločný projekt obcí Jovice-Krásnohorská Dlhá Lúka a Ragály
Kováčová	Verejný vodovod nie je	Nie je - ani sa neplánuje

Krásnohorská Dlhá Lúka	Verejný vodovod (VVS a.s., závod Rožňava): napojenosť 54% - chýbajú len prepojenia siete	Verejná kanalizácia a ČOV (vlastník: obec; prevádzkovateľ: Biocompact): napojenosť 26,6% - čiastočne (cca ¼), dokončenie je prioritou - nová ČOV z roku 2012 – spoločný projekt obcí Jovice-Krásnohorská Dlhá Lúka a Ragály
Krásnohorské Podhradie	Verejný vodovod (VVS a.s., závod Rožňava): napojenosť 56,47%	Verejná kanalizácia a ČOV (vlastník: obec; prevádzkovateľ: PROX T.E.C. Poprad s.r.o.): napojenosť 93,61% - potreba revitalizácie ČOV a záujem preniesť ju do správy VVS
Kružná	Verejný vodovod nie je - plánovaná výstavba spoločného vodovodu pre 5 obcí (vrt v Slavci) - nedostatočný záujem obyvateľov	Nie je - plánovaná je výstavba
Lipovník	Verejný vodovod (VVS a.s., závod Rožňava): napojenosť 79,47% - čiastočne (cca 65%); potreba rozšíriť v súvislosti s plánovaným rozvojom bytovej výstavby ako aj vysychaním prameňov a poklesom vody v domových studniach	Nie je - vodoprávne povolená verejná kanalizácia a ČOV - nedostatočný záujem obyvateľov - preferované pred ČOV je riešenie uličných biologických čističiek
Lúčka	Verejný vodovod (VVS a.s., závod Rožňava): napojenosť 100%	Nie je - ani sa neplánuje
Pača	Verejný vodovod (obec): napojenosť 88,74%	Nie je - ani sa neplánuje
Sil. Jablonica	Verejný vodovod (VVS a.s., závod Rožňava): napojenosť 100%	Nie je - ani sa neplánuje

Zdroj: Obecné úrady; MV SR – Okresný úrad Rožňava – stav k 31.12.2013

4.3 Energetické hospodárstvo

Všetky obce mikroregiónu sú plne elektrifikované. S výnimkou obcí Bôrka, Lúčka, Kováčová sú všetky obce mikroregiónu **plynofikované**. Plne plynofikované sú obce: Brzotín, Drnava, Jovice, Krásnohorská Dlhá Lúka, Krásnohorské Podhradie, Kružná, Lipovník, Silická Jablonica; čiastočne: Čučma a Pača.

Napriek tomu ako **zdroj tepla** pre domácnosti prevažuje v celom mikroregióne vykurovanie tuhými palivami, takmer výlučne drevom, minimálne elektrickou energiou.

Využívanie obnoviteľných zdrojov nie je v obciach rozvinuté. V rovine plánovania je vybudovanie zdrojov na biomasu za účelom vykurovania najmä obecných budov (napr. v obci Brzotín a Jovice). Záujem rastie aj ohľadom využívania tepelných čerpadiel na vykurovanie rodinných domov. V obci Drnava je vybudovaná súkromná malá vodná elektrárň. Je záujem obce využívať ju ako zdroj energie pre obec.

Vplyv na energetické hospodárenie obcí ma aj kvalita využívaného verejného osvetlenia. Vo väčšine obcí je **verejné osvetlenie** zastaralé, ale postupne dochádza k jeho výmene. Najvýraznejšia potreba riešenia verejného osvetlenia je najmä v obciach Bôrka, Krásnohorská Dlhá Lúka a Silická Jablonica.

4.4 Odpadové hospodárstvo

Zber a odvoz komunálneho a separovaného zberu odpadu je riešený prostredníctvom dvoch spoločností – Fúra, s.r.o., Košice – pre obce Bôrka, Brzotín, Drnava, Jovice, Kováčová, Kružná, Lipovník, Lúčka, Pača a Silická; a Brantner Gemer, s.r.o. – pre obce Čučma, Krásnohorská Dlhá Lúka a Krásnohorské Podhradie. Komunálny odpad sa zbiera organizovane, v pravidelných vývozných termínoch. Zber a odvoz veľkoobjemových druhov odpadov a nebezpečných odpadov je zabezpečovaný podľa potreby. Tuhé komunálne odpady sú zneškodňované skládkovaním – využívaná je skládka v Štítniku, ktorej prevádzkovateľom je Fúra s.r.o.

V rámci odpadového hospodárstva majú obce zavedený **separovaný zber** základných zložiek – papier, sklo, PET fľaše, zmiešané plasty/PET fľaše, elektroodpad a kovové odpady. Separácia odpadu však nie je dostatočne dôsledná. Značné rezervy majú obce aj v oblasti zhodnocovania biologicky rozložiteľného odpadu. Obecné či individuálne kompostárne nefungujú optimálne, je nízka motivácia pre opätovné zhodnocovanie týchto odpadov. Verejne prístupná pre občanov je kompostáreň je napríklad v obci Krásnohorská Dlhá Lúka v rámci tzv. „lesnej škôlky“. V rámci mikroregiónu je pre jednotlivé obce k dispozícii drvič biologicky rozložiteľného odpadu.

Vo všetkých obciach je pomerne nízke **environmentálne povedomie** obyvateľstva. Je potrebné naďalej venovať pozornosť šíreniu osvedy v oblasti nakladania s odpadmi (minimalizácia tvorby odpadov, dôsledná separácia) a predchádzania vzniku čiernych skládok a udržiavanie poriadku na verejných priestranstvách, s cieľom ochrany ich hodnotného prírodného prostredia. V niektorých obciach je „tolerovaná“ čierna skládka ako nástroj na zamedzenie vzniku ďalších a ďalších.

4.5 Telekomunikácie

Pokrytie **mobilným a internetovým signálom** je vo väčšine obcí mikroregiónu (ich sídelnej časti) vyhovujúce. Ako problémové je vnímané pokrytie najmä v obciach Bôrka a Čučma.

5 BÝVANIE

V obciach mikroregiónu prevažuje **bývanie v rodinných domoch**. Takmer 85% zo všetkých obývaných bytov predstavujú obývané rodinné domy. Najvyšší pomer rodinných domov je v obciach Silická Jablonica, Kružná, Lipovník, Kováčová (nad 90%). Bývanie v bytových domoch je najvýraznejšie v obciach Brzotín, Krásnohorské Podhradie a Krásnohorská Dlhá Lúka – aj to len tesne nad 10% zo všetkých obývaných bytov.

Pomerne vysoký je **podiel neobývaných bytov** – predstavujú zhruba jednu šestinu (16,57%) všetkých bytov v mikroregióne.

Najviac neobývaných bytov je v obciach Kováčová (viac ako 51%), Silická Jablonica (viac ako 45%), Lúčka (takmer 38%), Drnava (takmer 20%), Lipovník (18%) a Bôrka (16%). Pomerne vysoký podiel neobývaných bytov umožňuje v prípade záujmu o bývanie v obciach využitie týchto bytov bez potreby novej výstavby. Z uvedených obcí však pozitívne hodnoty migračného salda (viď Tabuľka 3) má zatiaľ len obec Lipovník.

Tabuľka 20: Byty podľa obývanosti a formy vlastníctva

	Spolu		Obývané byty					Neobývané byty	Nezistené
		Spolu	Vlastné v bytových domoch	Rodinné domy	Obecné byty	Družstevné byty	iné		
Bôrka	150	125	1	99	0	0	23	24	1
Brzotín	364	312	40	242	0	2	21	52	0
Čučma	238	208	9	167	14	0	13	30	0
Drnava	254	205	20	179	0	0	4	49	0
Jovice	226	205	11	158	0	1	32	20	0
Kováčová	70	34	3	31	0	0	0	36	0
Krásnohorská Dlhá Lúka	246	209	23	174	0	1	6	36	1
Krásnohorské Podhradie	593	533	66	436	1	0	20	58	2
Kružná	164	142	5	136	0	0	1	22	0
Lipovník	211	173	6	160	0	0	5	38	0
Lúčka	103	64	6	56	0	0	2	39	0
Pača	242	207	15	175	0	0	15	32	3
Silická Jablonica	133	73	0	70	0	0	2	60	0
Mikroregión ČREMOŠNÁ	2994	2490	205	2083	15	4	144	496	7

Zdroj: SODB 2011

Ďalšie obce s pozitívnymi hodnotami migračného salda sú najmä obce v bezprostrednej blízkosti mesta Rožňava – Brzotín, Čučma, Jovice, Krásnohorská Dlhá Lúka, Krásnohorské Podhradie, kde v poslednom období badať **záujem o bývanie v obciach** (záujem mladých tak z obcí ako aj mimo nich, prípadne návrat do tzv. rodičovských domov). Jedným z faktorov je výhodná poloha obcí pri okresnom meste, no pri

rozhodovaní zaváži aj podiel neprispôsobivého obyvateľstva v obciach. Výnimkou v tomto smere je obec Silická Jablonica, kde nie je žiadne obyvateľstvo rómskej národnosti, je pomerne veľa neobývaných domov a takmer nulový záujem.

Súčasné možnosti pre **rozvoj individuálnej bytovej výstavby (IBV)** v jednotlivých obciach mikroregiónu sú postačujúce. Vo väčšine obcí sa nachádza dostatok voľných domov a pozemkov v súkromnom vlastníctve na predaj. Plánovaná IBV v súlade s územnými plánmi (vyčlenené lokality pre IBV) je v obciach Brzotín, Krásnohorská Dlhá Lúka, Lipovník a Lúčka. V súčasnosti prebieha predaj pozemkov v rámci riešenia IBV obcou len v Krásnohorskej Dlhej Lúke, v obci Lúčka sú už parcely pre novú IBV predané. Prípadnému riešeniu IBV v réžii ostatných obcí bráni absencia obecných pozemkov, resp. nevysporiadanosť pozemkov. Tento problém vníma významne napr. obec Lipovník, kde je aktívny záujem obce o riešenie IBV.

Bytové domy vo vlastníctve obce (obecné byty) sú len v obciach Brzotín, Čučma, Jovice a Krásnohorské Podhradie. V obci Brzotín je to 10 nájomných garžónkových bytov v zrekonštruovanom objekte (kúria) materskej školy. Obec má záujem o výstavbu ďalších nízkoštandardných obecných bytov pre mladé rómske rodiny, spolufinancovaných samotnými Rómami a štátnym rozpočtom SR. Záujem o výstavbu obecných bytových domov najmä pre mladé rodiny je aj v obciach Lipovník a Lúčka.

Bývanie v obciach mikroregiónu je rôznej úrovne a kvality najmä vzhľadom na vek domov a prítomnosť niekoľkých lokalít v rámci obcí obývaných marginalizovanými skupinami obyvateľov, ktorí častokrát bývajú vo veľmi zlých podmienkach. V obci Bôrka sa nachádzajú 3 lokality obývané marginalizovanými rómskymi komunitami, z nich jedna je vo veľmi zlom stave. V obci Brzotín bývajú Rómovia v domoch v okrajovej časti obce. V obci Drnava je približne 20 rómskych obydlí vo veľmi zlom technickom stave. Nedostatočné podmienky pre bývanie majú aj Rómovia v obci Jovice, kde bytový dom je v zlom stave a je potrebná jeho rekonštrukcia.

Niekoľko z domov takmer v každej obci obývajú aj tzv. chalupári. Ich podiel v obci Kováčová je však najvýraznejší, asi 50%.

Je možné predpokladať, že v dlhodobom horizonte sa z hľadiska bývania v tesnom susedstve okresného mesta Rožňava vytvorí suburbanizačný pás. Obce vzdialenejšie od okresného sídla, a najmä obce koncové, v atraktívnom prostredí sa budú transformovať na sčasti chalupárske.

6 OBČIANSKA VYBAVENOSŤ A VEREJNÝ ŽIVOT

6.1 Vzdelávanie

Predškolské vzdelávanie v rámci mikroregiónu poskytuje spolu 9 štátnych materských škôl v obciach Bôrka, Brzotín, Čučma, Drnava, Jovice, Krásnohorská Dlhá Lúka, Kružná, a z toho dve v Krásnohorskom Podhradí. Podľa vyučovacieho jazyka sú 4 materské školy s vyučovacím jazykom slovenským a 4 s maďarským.

Tabuľka 21: Materské školy v mikroregióne a vyučovací jazyk

	Materské školy spolu							Vyučovací jazyk
	1996	2005	2010	2011	2012	2013	2014	
Bôrka	1	0	0	0	0	0	0 ¹¹	
Brzotín	1	1	1	1	1	1	1	slovenský
Čučma	1	1	1	1	1	1	1	slovenský
Drnava	1	1	1	1	1	1	1	slovenský
Jovice	1	1	1	1	1	1	1	maďarský
Krásnohorská Dlhá Lúka	1	1	1	1	1	1	1	maďarský
Krásnohorské Podhradie	2	1	1	1	1	1	2	slovenský maďarský
Kružná	1	1	1	1	1	1	1	maďarský
Lipovník	1	1	0	0	0	0	0	
Pača	1	0	0	0	0	0	0	
Silická Jablonica	1	0	0	0	0	0	0	
Mikroregión ČREMOŠNÁ	-	8	7	7	7	7	8	
Okres Rožňava	61	55	51	50	49	48	48	

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Stabilný počet žiakov materských škôl výraznejšie narástol len v roku 2014, kedy bola zriadená druhá materská škola v obci Krásnohorské Podhradie. Počet materských škôl, vzhľadom na rastúci počet detí v predškolskom veku, nie je v obci Krásnohorské Podhradie naďalej postačujúci. Záujem o rozšírenie materskej školy je aj v obci Brzotín a Drnava. Snaha o udržanie materskej školy je v obci Krásnohorská Dlhá Lúka. Znovu oživiť materskú školu by chceli v obci Lipovník.

Tabuľka 22: Vývoj počtu žiakov materských škôl

	Materské školy spolu - deti						
	1996	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Bôrka	12	0	0	0	0	0	0
Brzotín	31	24	34	23	33	31	29
Čučma	20	17	18	16	18	18	20
Drnava	24	21	15	21	16	21	18
Jovice	17	18	14	14	15	16	16
Krásnohorská	18	17	14	11	15	16	16

¹¹ Materská škola v Bôrke bola zriadená od septembra 2015; má 21 miestnych detí a 1 triedu

Dlhá Lúka							
Krásnohorské Podhradie	75	70	62	61	61	60	103
Kružná	19	15	13	10	9	8	11
Lipovník	17	10	0	0	0	0	0
Pača	20	0	0	0	0	0	0
Silická Jablonica	7	0	0	0	0	0	0
Mikroregión ČREMOŠNÁ	260	192	170	156	167	170	213
Okres Rožňava	2 040	1877	1583	1604	1648	1592	1635

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Primárnu výchovu a vzdelávanie v mikroregióne už dlhodobo zabezpečujú 3 štátne **základné deväťročné školy** v obciach Brzotín, Drnava a Krásnohorské Podhradie. Vývoj počtu žiakov týchto škôl je dlhodobo stabilný. Vyučovací jazyk v Brzotíne a Krásnohorskom Podhradí je slovenský, v Drnave maďarský.

Tabuľka 23: Vývoj počtu žiakov základných škôl (1.-9. ročník)

	Základné školy - (1. - 9. roč.) spolu - žiaci						
	1996	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Brzotín	177	82	84	93	96	91	93
Drnava	130	150	162	163	175	171	174
Krásnohorské Podhradie	315	283	243	234	237	233	224
Rožňava	3044	2391	2124	2144	2122	2170	2195
Mikroregión ČREMOŠNÁ	622	515	489	490	508	495	491
Okres Rožňava	6672	5639	5143	5079	5009	4961	4896
Košický kraj	89109	75394	65664	65012	64400	63869	63315

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Od roku 2014 fungujú na území mikroregiónu už len 2 štátne **základné školy 1.-4. ročník**, a to v obciach Krásnohorská Dlhá Lúka a Krásnohorské Podhradie. Obidve školy sú s maďarským vyučovacím jazykom. Do roku 2013 fungovala ešte základná škola 1.-4. ročník v Drnave. Pod jej zánik sa podpísal nepriaznivý vývoj počtu žiakov, ktorý dlhodobo klesal. Klesajúci počet žiakov môžeme vidieť v obci Krásnohorská Dlhá Lúka, kde je fungovanie „málotriedky“ ohrozené, keďže už teraz nie sú dostatočné zdroje na jej prevádzku. Obec však má eminentný záujem o jej udržanie – riešením by bolo zriadenie elokovaného pracoviska niektorej základnej školy so sídlom v Rožňave. Záujem o zriadenie „málotriedky“ je v obci Bôrka. Išlo by o elokované pracovisko Základnej školy v Drnave, s cieľom uľahčiť dochádzanie mladších miestnych detí do Drnavy, Krásnohorskeho Podhradia či Rožňavy, a aj zlepšiť ich dochádzku.

Tabuľka 24: Vývoj počtu žiakov základných škôl (1.-4. ročník)

	Základné školy - (1. - 4. roč.) spolu - žiaci						
	1996	2005	2010	2011	2012	2013	2014

Drnava	26	25	13	14	6	7	0
Krásnohorská Dlhá Lúka	27	15	12	10	11	8	8
Krásnohorské Podhradie	57	57	76	72	69	61	56
Mikroregión ČREMOŠNÁ	110	97	101	96	86	76	64
Košický kraj	5787	3968	3952	3998	3940	3762	3728
Okres Rožňava	548	457	407	362	335	337	335

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Vo všeobecnosti badať trend dochádzania detí do materských a základných škôl mimo rodnej obce. Z celkového počtu detí vo veku 3 až 14 rokov **dochádza do škôl mimo územia mikroregiónu až takmer polovica z detí**. Preferované rodičmi sú školy najmä v Rožňave, kde je väčšia možnosť voľby, aj na základe vyučovacieho jazyka. Hlavným dôvodom pre dochádzanie do škôl mimo obcí mikroregiónu je predovšetkým vysoký počet rómskych detí navštevujúcich tunajšie školy (napr. materská aj základná škola v obci Brzotín má len Rómske deti, rovnako aj základná škola Drnava, takmer 100% Rómov majú aj obe školy v Krásnohorskom Podhradí), čím sa tieto deti dostávajú do segregácie.

Otázka udržateľnosti miestnych škôl je, okrem záujmu obyvateľstva o vzdelávanie v nich, spätá s ekonomickou stránkou ich prevádzky a efektívneho využívania školských budov. V drvivej väčšine nie sú budovy škôl vo vyhovujúcom technickom stave. Potrebná je rekonštrukcia škôl v Brzotíne (základná škola), Čučme (rekonštrukcia strechy, časti budovy a modernizácia vonkajšieho ihriska; z vlastných zdrojov už bola realizovaná výmena okien); Drnave (rekonštrukcia fasády); Joviciach (strecha a fasáda); Krásnohorská Dlhá Lúka; Krásnohorské Podhradie (rekonštrukcia hlavnej budovy a telocvične); Kružnej (strecha a zateplenie budovy).

Pre **organizovanie voľnočasových aktivít** detí a mládeže v obciach chýbajú kluby alebo centrá voľného času; resp. komplexy pre rozvoj voľnočasových aktivít čo najširšej skupiny občanov (napr. v obci Jovice). Najmä v obciach bez škôl a s vysokým počtom rómskeho obyvateľstva je pociťovaná potreba rozvoja komunitných činností – napr. v obci Bôrka, ale aj v obci Drnava, Krásnohorské Podhradie .

6.2 Sociálna a zdravotná infraštruktúra a služby

Sociálne služby v obciach mikroregiónu nie sú nateraz výraznejšie rozvinuté. Uvedené súvisí s nízkym dopytom po týchto službách zo strany obyvateľov, ktorí sú schopní pokryť tieto služby v rámci rodiny alebo využívajú zariadenia poskytujúce sociálne služby mimo obcí.

Väčšina obcí už rieši alebo má záujem o opatrovateľské služby, rozvoz stravy, prípadne aj poskytovanie terénnej sociálnej práce najmä pre marginalizované rómske komunity, či vytvorenie denného stacionára pre seniorov.

Tabuľka 25: Poskytovanie služieb sociálneho charakteru

	Súčasný stav	Plány a potreby
Bôrka	<p>Cez obec sú riešené opatrovateľské služby</p> <p>Realizovaný je dovoz stravy (z jedálne základnej školy v Drnave) pre deti a seniorov</p> <p>Realizovaný bol projekt Rómska občianska hliadka</p> <p>Efektívne fungoval v obci projekt komunitnej sociálnej práce, neskôr terénnej sociálnej práce</p>	<p>Pokračovať v poskytovaní terénnej sociálnej práce</p> <p>Vybudovať komunitné centrum</p>
Brzotín	<p>V obci sa nenachádza zariadenie, ktoré by poskytovalo služby sociálneho charakteru</p> <p>Obec zabezpečuje rozvoz obedov pre seniorov zo školskej jedálne</p>	<p>V prípade potreby je plánované zriadenie Domu opatrovateľskej služby v obci – zatiaľ nie je výraznejšia potreba na zabezpečenie tejto služby</p>
Čučma	<p>V obci sa nenachádza zariadenie, ktoré by poskytovalo služby sociálneho charakteru.</p> <p>Zabezpečený je dovoz stravy pre seniorov</p>	<p>Nie je výraznejšia potreba rozšíriť služby</p>
Drnava	<p>Nie sú poskytované služby sociálneho charakteru</p>	<p>Nie je výraznejšia potreba sociálnych služieb pre seniorov</p> <p>Chýba komunitné centrum v rómskej osade</p> <p>Chýba poskytovanie terénnej sociálnej práce</p>
Jovice	<p>Nie sú poskytované služby sociálneho charakteru</p>	<p>Dom opatrovateľských služieb – bol pôvodne plánovaný, nateraz nie je potreba o jeho zriadenie</p> <p>Chýba komunitné centrum</p>
Kováčová	<p>Nie sú poskytované služby sociálneho charakteru</p>	<p>Nie je výraznejšia potreba</p>
Krásnohorská Dlhá Lúka	<p>Nie sú poskytované služby sociálneho charakteru</p>	<p>Nie je výraznejšia potreba – možno len v oblasti zabezpečenia stravovania pre seniorov</p>
Krásnohorské Podhradie	<p>Zatiaľ aktívna terénna sociálna práca</p>	<p>Zrekonštruovaný klub dôchodcov využiť na zriadenie denného stacionára</p>

		Vybudovať komunitné centrum priamo v rómskej osade
Kružná	Nie sú poskytované služby sociálneho charakteru	Nie je potreba a záujem
Lipovník	Funguje opatrovateľská služba	Denný stacionár pre seniorov
Lúčka	Nie sú poskytované služby sociálneho charakteru – len rozvoz stravy	Denný stacionár a vývarovňa pre seniorov (v budove bývalej školy)
Pača	Opatrovateľská služba čiastočne zabezpečená – prioritne riešené v rámci rodín	Denný stacionár pre seniorov (v renovovanej budove školy)
Silická Jablonica	Opatrovateľská služba v rodinách sa v súčasnosti zabezpečuje prostredníctvom obce, ktorá poskytuje pomoc občanom	Vytvorenie centra opatrovateľskej služby – denný stacionár

Zdroj: Obecné úrady; predošlé PHSR obcí a územné plány obcí

Primárna **zdravotná starostlivosť** v rámci mikroregiónu je vnímaná viac-menej ako postačujúca. Poskytujú ju 3 ambulancie praktického lekára pre dospelých (v Brzotíne, Drnave a Krásnohorskom Podhradí), 2 ambulancie praktického lekára stomatológa (v Krásnohorskom Podhradí), samostatná ambulancia lekára špecialistu a rýchla zdravotnícka pomoc (v Lipovníku). Na území mikroregiónu je však len jediná ambulancia praktického lekára pre deti v Krásnohorskom Podhradí. Obec Krásnohorské Podhradie tak disponuje aspoň základnými zariadeniami pre zabezpečenie zdravotnej starostlivosti obyvateľstva. Aj v tejto súvislosti vyvstáva potreba vybudovania lekárne v tejto obci, keďže doteraz lekáreň ani výdajňa zdravotníckych pomôcok nie je ani v jednej z obcí mikroregiónu.

Nemocnica s poliklinikou a ďalšie zariadenia zdravotnej starostlivosti využívané miestnymi obyvateľmi sa nachádzajú v meste Rožňava.

Tabuľka 26: Zdravotnícke zariadenia

Časť 1

	Samostatné ambulancie praktického lekára stomatológa			Samostatné ambulancie praktického lekára gynekológa			Samostatné ambulancie lekára špecialistu			Rýchla zdravotnícka pomoc		
	1996	2005	2013	1996	2005	2013	1996	2005	2013	1996	2005	2013
Krásnohorské Podhradie	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kružná	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lipovník	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Mikroregión ČREMOŠNÁ	0	1	2	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Rožňava	0	21	13	0	8	7	0	59	70	1	0	1
Okres Rožňava	0	27	20	0	9	9	0	59	78	1	0	5

Časť 2

	Lekárne a výdajne liekov			Výdajne zdravotníckych pomôcok spolu			Samostatné ambulancie praktického lekára pre dospelých			Samostatné ambulancie praktického lekára pre deti		
	1996	2005	2013	1996	2005	2013	1996	2005	2013	1996	2005	2013
Brzotín	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0
Drnava	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Krásnohorské Podhradie	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1
Mikroregión ČREMOŠNÁ	0	1	0	0	0	0	0	0	3	0	1	1
Rožňava	1	6	9	0	2	4	0	18	12	0	6	7
Okres Rožňava	1	9	12	0	2	4	0	31	27	0	14	15

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

6.3 Voľnočasové aktivity a spoločenský život

Takmer v každej obci je aktívna organizácia CSEMADOK pre podporu najmä národnostnej, maďarskej **kultúry**. Pôsobí tu niekoľko folklórnych súborov a speváckych zborov. Zriadené sú obecné knižnice, ktoré však v drvivej väčšine nie sú využívané. Na propagáciu miestnej histórie a tradícií sú v mnohých obci zriadené ľudové či remeselné domy alebo izby. Mikroregión disponuje potenciálom pre rozvoj rómskej kultúry – vysoký je predovšetkým v obci Bôrka.

Verejný spoločenský život tak v jednotlivých obciach územia ako aj v mikroregióne ako celku, nie je výraznejšie rozvinutý. Organizovaných je niekoľko spoločenských akcií, predovšetkým individuálne v obciach – najmä dni obcí, remeselnícke trhy. Chýba významnejšie spoločná mikroregionálna spoločenská (kultúrna, športová, gastronomická a pod.) udalosť. Nadregionálneho významu je odpustová slávnosť v obci Bôrka, ako aj ekumenické koncerty organizované v Husitskom kostole v obci Lúčka. Bariérou v tomto smere je aj nedostatočný záujem a spolupráca miestneho obyvateľstva pri organizovaní takýchto podujatí.

Zázemie pre aktívny oddych a **športové aktivity** obyvateľstva, ako aj pre činnosť športových klubov v rámci mikroregiónu, nie je dostatočné a potrebné sú impulzy pre jeho ďalší, koordinovaný rozvoj. V prítlačlivom prírodnom prostredí rámci území viacerých obcí je plánované zriadenie športových aj oddychovo rekreačných zón pre využívanie tak miestnymi obyvateľmi ako aj návštevníkmi regiónu.

Vzhľadom na počet spolkov, klubov a záujmových združení možno **občiansky sektor** v obciach mikroregiónu hodnotiť ako pomerne aktívny.

Tabuľka 27: Prehľad stavu v oblasti kultúry, športu a verejného spoločenského života

	Infraštruktúra	Spoločenské udalosti	Záujmové združenia
Bôrka	Kultúrny dom v obci	Púť/odpustová slávnosť –	OZ Pre Bôrku

	<p>nie je Sála využívaná pri spoločenských udalostiach sa nachádza v kaštieli, ktorý je aj sídlom obecného úradu a postupne je rekonštruovaný</p> <p>Futbalové ihrisko Knižnica</p> <p>Zámer vybudovať Centrum duchovných cvičení v Bôrke v spolupráci s cirkvou</p>	<p>kult Karmel'skej Panny Márie; trvá 2 dni; cca 1000-1200 návštevníkov, pričom v obci nie je možnosť ubytovania pre týchto návštevníkov; stravu poskytuje len bufet</p> <p>Volejbalový turnaj</p> <p>Pomerne málo spoločenských akcií v obci – nízky záujem a slabá spolupráca obyvateľov pri ich organizovaní</p>	<p>OZ Holubári (patrí pod Lipovník)</p> <p>Pol'ovnícky zväz</p> <p>Aktívna organizácia CSEMADOK - kultúrny spolok pre podporu najmä národnostnej kultúry</p> <p>FS Nefelejcs</p>
Brzotín	<p>Kultúrny dom s klubovou miestnosťou – v súčasnosti v tej istej budove sídli aj obecný úrad; je potrebná rekonštrukcia kultúrneho domu</p> <p>Obecná knižnica</p> <p>Športový futbalový areál – v rámci obnovy futbalu v obci je potrebná jeho rekonštrukcia, príp. aj rozšírenie</p> <p>Ihrisko a telocvičňa v areáli základnej školy</p>		<p>FS Berko – zmiešaný FK Mladosť Brzotín DHZ Brzotín Pre záujmové aktivity a krúžky chýba v obci odborné vedenie a prevláda nezáujem</p> <p>ÚP obce uvažuje s návrhom - dobudovať športovo futbalový areál objektom kolkárne so zázemím - vybudovať nový športovo-rekreačný areál v južnej časti sídla (ihriská a voľné trávnaté plochy spolu s areálom kúpaliska a objektom na zabezpečenie potrebných služieb – stravovacie, sociálne, požičovne športového náradia a pod.)</p>
Čučma	<p>Kultúrny dom; kluby – potreba rekonštrukcie (nemá vykurovanie); v budove je aj sídlo obecného úradu Miestna knižnica Ihrisko</p> <p>Vybudovaný náučný</p>		<p>CSEMADOK Jednota dôchodcov</p> <p>OZ Rozgang – na vlastné náklady a zo sponzorských prostriedkov realizujú zriadenie Domu ľudových</p>

	<p>chodník/skanzen baníckych tradícií (ukážky ťažby spred 500 rokov)</p> <p>Multifunkčné ihrisko – vybudované zo sponzorských darov</p>		<p>tradícií/obecný banícky dom</p> <p>DHZ</p>
Drnava	<p>Kultúrny dom – vyžaduje si komplexnú rekonštrukciu</p> <p>Chátrajúce historická budova bývalých železiarní, ktorá je ale v súkromnom vlastníctve</p> <p>Futbalové ihrisko v dobrom stave Telocvičňa v areáli základnej školy Kolkáreň; Posilňovňa</p>		<p>3 detské FS OZ Tanečníci</p> <p>Aktívny FK Baník Drnava (3. liga) – nepostačujúce materiálne vybavenie</p> <p>Pol'ovnícke združenie</p>
Jovice	<p>Nový kultúrny dom (bez kuchyne, kapacita 120 ľudí)</p> <p>Pamätný dom A. Cházára Knížnica</p> <p>Futbalové ihrisko Posilňovňa Chýba komplex pre voľnočasové aktivity mladých</p>		<p>Zmiešaný spevácky zbor</p> <p>CSEMADOK</p> <p>TJ Mladosť Jovice</p> <p>OZ Andreas Cházár</p>
Kováčová	<p>Kultúrny dom – pomerne málo využívaný</p>	Dni obce	Pol'ovnícke združenie
Krásnohorská Dlhá Lúka	<p>Kultúrny dom – vyžaduje si rekonštrukciu</p> <p>Knížnica Futbalové ihrisko Snaha o vybudovanie multifunkčného ihriska</p> <p>Rekreačná chatová oblasť Buzgó Remeselnícky dvor</p>	<p>Gemerský remeselnícky jarmok Remeselnícky tábor Burza starožitností a remeselnícky trh Tvorivé dielne pre dospelých</p>	<p>DHZ Združenie gemerských remeselníkov (od roku 2002)</p> <p>CSEMADOK – 2 spevokoly</p> <p>TJ Jednota Mládežnícke združenie EXIT</p> <p>Rocková skupina Labyrinth</p>

Krásnohorské Podhradie	Novozrekonštruovaný kultúrny dom Multifunkčné ihrisko v areáli školy – verejne prístupné Posilňovňa	Majáles Deň obce Krásnohorské hradné dni	CSEMADOK FK KRH FitKul - fitness klub Motokrosový klub Stolnotenisový klub DHZ
Kružná	Kultúrny dom – potreba rekonštrukcie Futbalové ihrisko Knižnica Izba tradície Záujem o revitalizáciu miestneho rybníka za účelom športového rybolovu a vytvorenie rekreačnej oblasti	Deň obce	CSEMADOK Poľovnícky zväz Rybársky zväz DHZ FS Berkö FK Kružná Stolnotenisový klub
Lipovník	Kultúrny dom Posilňovňa Detské ihrisko – záujem o rozšírenie Záujem o vybudovanie multifunkčného ihriska a amfiteátra	Kapustné dni	Poľovnícke združenie Klub dôchodcov Spevokol CSEMADOK Klub mladých Hudobná skupina Zjazdové bicyklovanie
Lúčka	Kultúrny dom	Ekumenická bohoslužba Koncerty vážnej hudby v Husitskom kostole – udalosti nadregionálneho významu Tradičné udalosti v priebehu celého roka (vatra; stávanie májov; Mikuláš a pod.)	DHZ Poľovnícke združenie Diana Fitness OZ pre rozvoj obce Lúčka
Pača	Kultúrny dom – po rekonštrukcii Obecná knižnica Strelnica/Klzsisko	Pravidelné preteky v streľbe	FS Bučina FK Sokol Pača Hokejový klub (aj hokejbal) Turistický oddiel Pača Cykloturistický oddiel DHZ
Silická Jablonica	Kultúrny dom Bikarét s kolkárňou Záujem o zriadenie remeselného dvora Potreba vybudovať športový areál	Festival ľudových remesiel, úžitkového a ľudového umenia	Združenie žien – ručná výroba cestovín – tzv. gágorikov

Zdroj: Obecné úrady

6.4 Správa, úrady a ostatné služby

V mnohých obciach je nevyhovujúci stav verejných budov, verejných priestranstiev a infraštruktúry vo vlastníctve obcí, ktorý si vyžaduje ich rekonštrukcie.

Vo väčšine obcí sídlia **obecné úrady** v budove kultúrneho domu. Nevyhovujúci stavebno-technický stav budov obecných úradov (ObÚ) je v obciach: Bôrka, Brzotín, Čučma, Drnava, Jovice, Krásnohorská Dlhá Lúka a Silická Jablonica.

Kultúrne domy si vyžadujú rekonštrukciu v obciach: Brzotín (spolu s ObÚ), Čučma (spolu s ObÚ), Drnava, Krásnohorská Dlhá Lúka a Kružná. Dom smútku v nevyhovujúcom technickom stave má obec Krásnohorské Podhradie.

Pre poskytovanie elektronických služieb občanom nemá drvivá väčšina obecných úradov vyhovujúce technicko-materiálne vybavenie, ale predovšetkým občania preferujú v tomto smere osobný kontakt.

Verejný rozhlas ako nástroj na informovanie verejnosti chýba v obciach Kružná, Pača, Silická Jablonica.

Poštové úrady sú v obciach Brzotín (spoločný pre 5 obcí), Drnava, Krásnohorské Podhradie a Krásnohorská Dlhá Lúka.

Tabuľka 28: Prehľad stavu – správa, úrady a ostatné služby v obciach

	Správa a riadenie	Ostatné služby
Bôrka	Obecný úrad v budove starého kaštieľa rodu Zichy-Ferrais v centre obce, ktorý je kultúrnou pamiatkou - prebieha postupná rekonštrukcia	Čiastočne vybudovaný je kamerový systém v obci
Brzotín	Obecný úrad sídli v budove Kultúrneho domu – potreba rekonštrukcie Správa NP Slovenský kras	Pošta Dom smútku v areáli cintorína Požiarna zbrojnica – situovaná v centre obce; kapacitne nevyhovuje a je potrebné ju buď rozšíriť alebo vytvoriť pre ňu nový priestor vybavená len striekačkou
Čučma	Obecný úrad sídli v budove Kultúrneho domu – potreba rekonštrukcie	Dom smútku
Drnava	Budova obecného úradu si vyžaduje rekonštrukciu	
Jovice	Obecný úrad sídli v prenajatej cirkevnej budove, ktorá je v zlom technickom stave; je záujem o odkúpenie tohto majetku	Dom smútku
Kováčová	Obecný úrad sídli v budove Kultúrneho domu	
Krásnohorská Dlhá Lúka	Obecný úrad sídli v budove Kultúrneho domu – potreba rekonštrukcie	Dom smútku

		Potreba rekonštrukcie obecného rozhlasu
Krásnohorské Podhradie	Obecný úrad sídli v účelovej budove – prebehla rekonštrukcia; vytvorený bezbariérový prístup	Dom smútku – potreba rekonštrukcie Potreba zriadiť lekáreň
Kružná	Obecný úrad sídli v novozrekonštruovanej budove	Chýba obecný rozhlas Informačno-kultúrny mesačník Kružnianske obecné oznamy
Lipovník	Obecný úrad sídli v budove Kultúrneho domu	
Lúčka	Obecný úrad sídli v budove Kultúrneho domu	Dom smútku – vybudovaný z vlastných zdrojov
Pača	Obecný úrad sídli v účelovej budove – po rekonštrukcii	Chýba obecný rozhlas
Silická Jablonica	Obecný úrad sídli v účelovej budove. Budova obecného úradu spolu s hasičskou zbrojnicou si vyžaduje komplexnú rekonštrukciu formou prestavby, nadstavby s následným využitím podkrovných priestorov	Chýba/výstavba miestneho rozhlasu

Zdroj: Obecné úrady

7 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A VEREJNÉ PRIESTRANSTVÁ

Vo všeobecnosti môžeme hovoriť o minimálnych antropogénnych vplyvoch na životné prostredie mikroregiónu. V užšom prostredí sú najširšou kategóriou podieľajúcou sa na znečistení len malé bodové a mobilné (doprava pri ovzduší) zdroje. Malé zdroje (rodinné domy; malé prevádzky) v rámci mikroregiónu ohrozujú predovšetkým **kvalitu ovzdušia** v dôsledku masívneho vykurovania tuhými palivami v zimných mesiacoch (napriek vysokej miere plynofikácie jednotlivých obcí; uvedené platí s výnimkou obcí Lúčka, Kováčová a Bôrka), ako aj **kvalitu vôd a pôd** ako následok nedobudovanej kanalizačnej siete, čistiarní odpadových vôd, prípadne aj poľnohospodárskou činnosťou (aj keď s jedná prioritne len o malovýrobu).

Orná pôda je v mimovegetačnom období sekundárnym zdrojom prašnosti.

Vodné toky na území mikroregiónu patria pod Správu povodia Slanej (Slovenský vodohospodársky podnik – odštepná závod Banská Bystrica). Kvalita vôd v miestnych potokoch nie je pravidelne monitorovaná.

Podrobnejšie prieskumy kvality pôdy z hľadiska jej možnej kontaminácie neboli na území mikroregiónu v poslednom období robené.

Verejné priestranstvá v obciach si vyžadujú sústavnú pozornosť. Vzhľadom na nedostatok zdrojov investovaných doteraz v tejto oblasti, je potrebné systematicky riešiť ich kvalitu a ďalší rozvoj. Potrebné sú najmä rekonštrukcie, prípadne vybudovania námestí, aj s ohľadom na prvky bezbariérovosti. Udržiavanie čistoty a poriadku realizujú obce najmä prostredníctvom aktivačných prác evidovaných uchádzačov o zamestnanie. Kvalitu verejných priestorov v obciach mikroregiónu ovplyvňuje aj zakladanie, resp. zachovávanie čiernych skládok, na odstraňovanie ktorých vynakladajú obce nemalé finančné prostriedky, resp. v niektorých prípadoch nemôžu daný stav riešiť z dôvodu ich umiestnenia na súkromných pozemkoch.

Zrekonštruované námestia sú v obciach Brzotín, Krásnohorské Podhradie, Lúčka, Pača. Zámer vybudovať námestie v najširšej časti obce spolu s rekonštrukciou cesty je v obci Čučma.

8 BEZPEČNOSŤ

K negatívnym javom zhoršujúcim bezpečnosť v obciach mikroregiónu patrí predovšetkým **drobná kriminálna činnosť** (najmä krádeže – drevo z lesov, vlámania a poškodzovanie verejného a súkromného majetku) neprispôsobivého obyvateľstva. Najviac problémové sú z tohto hľadiska obce Bôrka a Jovice. Napriek tomu však možno spolužitie s rómskou menšinou vo všeobecnosti v celom mikroregióne označiť ako nekonfliktné.

Nedostatočný v tomto smere je súčasný stav monitoringu verejných priestranstiev. V minulosti bol napr. v obci Bôrka realizovaný projekt „Rómska občianska hliadka“ pre zabezpečenie poriadku a čistoty verejných priestranstiev; jeho slabou stránkou bolo chýbajúce vyškolenie týchto hliadok. **Kamerový systém** je čiastočne využívaný v obciach Krásnohorské Podhradie a Bôrka (pri cintoríne, materskej škole a pri kostole), pričom obe majú záujem o jeho rozšírenie.

Pri extrémnych prejavoch počasia v dôsledku klimatickej zmeny sú obce mikroregiónu ohrozené hlavne **záplavami** spôsobenými vybrežením miestnych potokov (predovšetkým tie situované na dolných tokoch riek a častokrát opakovane), ale aj **silným vetrom**, ktorý môže spôsobiť obmedzenia v doprave v dôsledku padlých stromov alebo výraznejšie ohroziť lesné spoločenstvá.

V niektorých obciach je problém záplav pomerne akútne, pretože sa opakujú, prípadne sú s tým spojené aj napríklad zosuvy brehov potokov. Záplavy sa vyskytli v obciach:

- Brzotín – v roku 2012 na rieke Slaná; Na rieke Slaná je už vybudovaná hrádza, ale na Honskom potoku vodohospodárske diela chýbajú, pričom potok ohrozuje o byvatel'ov tejto časti obce (predovšetkým Rómovia). Potrebné je vybudovanie poldra a realizácia úprav koryta, ktorý má obec v prenájme.
- Čučma – opakovane; s výrazným poškodením ciest a mostov a veľkým rozsahom škôd; v roku 2014, Čučmiansky potok – obec postihli povodne, pri ktorých boli škody vyčíslené na takmer 195 000 EUR, obec realizovala záchranné práce vyčíslené vo výške viac ako 20 000 EUR.
- Jovice – v roku 2014 na Majstrovskom potoku
- Krásnohorská Dlhá Lúka – niekoľkokrát vyliaty Krásnohorský potok aj rieka Čremošná – zaplavená plocha pri futbalovom ihrisku; zo strany obce neboli v tomto smere realizované žiadne opatrenia, keďže toky sú v správe povodia
- Lipovník – vyliaty potok Čremošná, zaplavené futbalové ihrisko; prehĺbené koryto potoka Čremošná a vybudované protipovodňové poldre na potoku Demarka
- Pača – v roku 2014 na Pačianskom potoku

Ohrozené záplavami sú aj obce Drnava a Pača, kde nie je regulovaný tok potokov a bolo by potrebné prehĺbenie ich korýt.

Vo všeobecnosti nie je venovaná dostatočná pozornosť starostlivosti o vodné toky, ktoré sú v správe povodia (Správa povodia Slanej), v súčinnosti s obcami.

V prípade dlhšie trvajúceho obdobia sucha spôsobeného rovnako klimatickou zmenou už bolo v niektorých obciach zaznamenané **zníženie hladiny spodných vôd** (pokles úrovne vody v studniach).

Vo väčšine obcí v rámci civilnej ochrany pôsobia aktívne **dobrovoľné hasičské zbory** (Bôrka, Brzotín, Čučma, Krásnohorské Podhradie, Lipovník, Lúčka, Pača), nie sú však adekvátne vybavené.

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1: Základná charakteristika obcí Mikroregiónu Čremošná	3
Tabuľka 2: Stav trvale bývajúceho obyvateľstva, k 31.12.....	11
Tabuľka 3: Prírastok a úbytok obyvateľstva za posledných 5 rokov	12
Tabuľka 4: Vekové skupiny obyvateľstva, k 31.12.2014.....	13
Tabuľka 5: Vývoj vekového zloženia obyvateľstva mikroregiónu, k 31.12.....	13
Tabuľka 6: Vybrané ukazovatele veku, k 31.12.2014.....	14
Tabuľka 7: Národnostné zloženie obyvateľstva	15
Tabuľka 8: Štruktúra obyvateľstva podľa materinského jazyka	16
Tabuľka 9: Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva mikroregiónu.....	18
Tabuľka 10: Počet evidovaných uchádzačov o zamestnanie spolu, k 31.12.....	20
Tabuľka 11: Štruktúra obyvateľstva mikroregiónu podľa ekonomickej aktivity	21
Tabuľka 12: Hlavné odvetvia ekonomickej činnosti podľa počtu EAO v jednotlivých obciach mikroregiónu	23
Tabuľka 13: Osoby v hmotnej núdzi	27
Tabuľka 14: Počet právnických osôb, k 31.12.2014.....	28
Tabuľka 15: Počet fyzických osôb, k 31.12.2014	29
Tabuľka 16: Využitie pôdy v území mikroregiónu a jednotlivých obcí, k 31.12.2014.....	31
Tabuľka 17: Prehľad hlavných hospodárskych aktivít a subjektov v obciach.....	32
Tabuľka 18: Cesty na území mikroregiónu v správe SC KSK.....	43
Tabuľka 19: Vodovodná a kanalizačná sieť v mikroregióne.....	45
Tabuľka 20: Byty podľa obývanosti a formy vlastníctva.....	48
Tabuľka 21: Materské školy v mikroregióne a vyučovací jazyk	50
Tabuľka 22: Vývoj počtu žiakov materských škôl.....	50
Tabuľka 23: Vývoj počtu žiakov základných škôl (1.-9. ročník).....	51
Tabuľka 24: Vývoj počtu žiakov základných škôl (1.-4. ročník).....	51
Tabuľka 25: Poskytovanie služieb sociálneho charakteru.....	53
Tabuľka 26: Zdravotnícke zariadenia	54
Tabuľka 27: Prehľad stavu v oblasti kultúry, športu a verejného spoločenského života	55
Tabuľka 28: Prehľad stavu – správa, úrady a ostatné služby v obciach	59

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok 1: Mapa mikroregiónu Čremošná s riečkou Čremošná.....	3
Obrázok 2: Okres Rožňava v SR.....	4
Obrázok 3: Mikroregión Čremošná v okrese Rožňava.....	4
Obrázok 4: Mapa mikroregiónu s vyznačenými hranicami katastrov obcí.....	5
Obrázok 5: Hrad Krásna Hôrka	7
Obrázok 6: Drieňovec.....	8
Obrázok 7: Brzotínske skaly, Silická Planina	8
Obrázok 8: Krásnohorská jaskyňa a Silická ľadnica	9
Obrázok 9: Stav trvale bývajúceho obyvateľstva k 31.12.....	12
Obrázok 10: Národnostné zloženie obyvateľstva	15
Obrázok 11: Štruktúra obyvateľstva mikroregiónu podľa materinského jazyka	17
Obrázok 12: Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva mikroregiónu	17
Obrázok 13: Štruktúra obyvateľstva mikroregiónu Čremošná podľa vierovyznania	19
Obrázok 14: Využitie pôdy v území mikroregiónu, k 31.12.2014	30
Obrázok 15: Štruktúra poľnohospodárskej pôdy v mikroregióne, k 31.12.2014.....	31
Obrázok 16: Štruktúra nepoľnohospodárskej pôdy v mikroregióne, k 31.12.2014	32
Obrázok 17: Kaštieľ Okolicsányiovcov	35
Obrázok 18: Portál a okolie štôlne Dénes	36
Obrázok 19: Pohľad z dievčenskej skaly	37
Obrázok 20: Krasové priehradky na potoku Buzgó.....	38
Obrázok 21: Mauzóleum Andrásyovcov.....	39
Obrázok 22: Obec Kružná a jej okolie.....	39
Obrázok 23: Husitský kostol.....	40
Obrázok 24: Cestná sieť na území mikroregiónu Čremošná.....	43

POUŽITÉ ZDROJE

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja údolia Čremošnej

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Brzotín

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Čučma

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Drnava

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Jovice

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Krásnohorská Dlhá Lúka

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Krásnohorské Podhradie

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Kružná

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Pača

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Silická Jablonica

Územný plán obce Brzotín

Územný plán obce Čučma

Územný plán obce Krásnohorské Podhradie

Územný plán obce Lipovník

Územný plán obce Pača

Územný plán obce Silická Jablonica

Záverečný účet obce Brzotín za rok 2014

Záverečný účet obce Čučma za rok 2014

Záverečný účet obce Drnava za rok 2013

Záverečný účet obce Pača za rok 2014

Výročná správa obce Čučma za rok 2014

Výročná správa obce Kružná za rok 2014

Webové stránky obcí: <http://www.obecborka.sk/>

<http://www.obecbrzotin.sk/>

<http://www.obeccucma.sk>

<http://www.obecdrnava.sk/>

<http://obecjovice.sk/>

<http://kovacova.net>

<http://krasnohorskadlhaluka.ocu.sk/>

<http://www.obeckrasnohorskepodhradie.sk/>

<http://www.kruzna.sk/>

<http://obeclipovnik.sk/>

<http://www.lucka.ocu.sk/>

<http://www.paca.sk/>

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja na roky 2016 až 2022

Stratégia rozvoja vidieka v gemerskej časti subregiónu NP Slovenský kras, 2008

Národná stratégia regionálneho rozvoja SR (2014 – 2020), 2014

Štatistický úrad Slovenskej republiky; <http://slovak.statistics.sk/>

Správa o hospodárskom vývoji v krajoch SR za rok 2014, Štatistický úrad SR

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov, 2011; <http://census2011.statistics.sk/>

Úrad práce sociálnych vecí a rodiny – štatistiky; <http://www.upsvar.sk/statistiky/>

Mapa sociálnej situácie v Košickom samosprávnom kraji a Boršodsko-Abovsko-Zemplínskej župe; SAV Košice, 2013; <http://www.regsom.sk>

Štátny zoznam osobitne chránených častí prírody SR; <http://uzemia.enviroportal.sk/>

Charakteristika územia okresu Rožňava, 2014;

http://www.minv.sk/swift_data/source/miestna_statna_sprava/okresny_urad_roznava/ozp/sluzby_pre_obcanov/Charakteristika_uzemia_okresu_Roznava_2014.pdf

G. Zubriczky: Osobitosti postavenia Rožňavskej kotliny

http://geografia.science.upjs.sk/images/geographia_cassoviensis/articles/GC-2007-1-1/Zubriczky_tlac1.pdf

J. Košťálik: Geomorfologické pomery Rožňavskej kotliny;

<http://www.kge.zcu.cz/geomorf/sbornik/texty1/rKostalik.pdf>

G. Zubriczky: Perspektívy vidieckeho osídlenia v regióne Rožňavy v 21. storočí;

http://www.geografia.science.upjs.sk/images/geographia_cassoviensis/articles/GC-2008-2-1/Zubriczky.pdf

Zoznam materských škôl v SR podľa územia, zriaďovateľa, výchovného jazyka – Centrum vedecko-technických informácií SR; <http://www.cvtisr.sk/>

Turistické zaujímavosti gemerského regiónu; <http://gemersky-region-fauna-a-flora.webnode.sk/>

Turistický a informačný portál; <http://www.slovensky-kras.eu/>

Elektornický sprievodca Najkrajšie cykloturistické výlety vo východnej časti

Euroregiónu Slaná – Rimava, 2014; <http://www.slovensky-kras.eu/info/wp-content/uploads/2013/06/ER-SLAN%C3%81-RIMAVA-Sprievodca-v%C3%BDchod.pdf>

Projekt R13 alebo Rožňava a okolie; <http://www.retep.sk/>

Informačný portál MŽP SR; <http://www.enviroportal.sk/>

Správa o stave životného prostredia Košického kraja k roku 2002, SAŽP, Centrum environmentálne regionalizácie Košice

Výročná správa Regionálneho úradu verejného zdravotníctva so sídlom v Rožňave za rok 2014; <http://www.ruvzrv.sk/upload/Vs%202014%284%29.pdf>

Plán manažmentu povodňového rizika v čiastkovom povodí Slanej, 2014; MŽP SR

Informácie o priebehu a následkoch povodní na území SR; MŽP SR;

<http://www.minzp.sk/sekcie/temy-oblasti/voda/ochrana-pred-povodnami/povoden-uvod.html>